

81

LAVREN-
TII BONINCONTRI

Miniatensis, De Rebus Cæle-
stibus, Aureum opusculum,
AB L. Gaurico
Neapolitano
Prothonotario recognitum nuper
Venetiis impressum.

M.D.XXVI.

ILLVSTRISSIMO MANTVÆ MARCHIONI FEDERICO GONZAGAE, S.R.E. AC FLORENT. REIPVB. IMPERATORI INVICTISS. L. GAVRICVS NEAPOLIT. FELICITATEM.

q

Vom septimo Idus April. 1526. Statuisse Inuictiss. Imperator pro commumvtilitate, Laurentij Mimatensis Bomncontri De rebus tum naturalibus, tum Diuinis Libellū Aldinis typis excudendū promulgare, e uestigio oblatę sunt nobis literę Maiestatis tuę, quibus vltro accersitus, nefas duxi absq; Munusculo tuam adire celsitudinem, imitatus Parthorum consuetudinem, apud quos nō licebat quempiam Ire salutatum claros sine munere reges,

Suscipe igitur Augustiss. Princeps Fausto Sidere pro Gauria Munusculo bomncontri opusculū poene diuinum, Tuo Nomini inclitissimo q̄ libentissime sacratum.

Solus enim tali princeps dignissime digno
Munere dignus ades, nam tu virtute refertos
Præcipue insignes bello mauortius heros
Vsq; foues, Veluti totum qui vicerat orbem
Magnus Alexander, Quod diuus fecerat olim
Cęsar & Augustus patrię princepsq; paterq;,
Hoc faciunt fratresq; duo, clarissimus alter
Philosophus, magno qui sumpsit ab hercule nomen,
Presul, cardinea dignus triplicaq; tyara,
Ingens cui virtus, virtuti & iuncta potestas,

Alter Ferrandus bellonę ac Martis alumnus,
Gonzaicę hos stirpis illustres gloria quondam
Franciscus genuit, quo non præstantior armis
Hector, achilleides Pyrrhus, nec fortis Achilles,
Nec sua degenerat soboles, quę stemmate longo
Illustres numerauit auos de sanguine Regum
Pręcelebris, semper claris decorata tropheis
Sed proauos superat tua nunc maioribus ausis
Nobilitas animi, mens & sibi conscia recti,
Siue ꝙ ingentes animos & fortia facta
Nomina prępeniant, tacitosꝗ exuscitat ignes
Æmula seu vrtus, rerum & generosa cupido
Sollicitat stimulos verę dulcedine, laudis
Sed quia Mæcenas alter celebraris in orbe
Cantabunt celebres passim tua gesta poętę,
Ingenij decora Alta tui, & vox cognita viuet,
Dum stabit medio pendens grauis ethere tellus,
Viuet & æterno celeber Federicus in æuo,
Marchio, dum liquidas pontus habebit aquas.

L. BONINCONTRI MINIATENSIS DE REBVS COELESTIBVS.

INDEX.

LIBRO I.

LIBRO II.

FINIS

LAVRENTII BONINCONTRI MINIATENSIS RERUM naturalium & diuinarum. Liber primus. Ad Ferdinandum Aragonum. Inclitum Siciliæ Regem.

IN Noua tentantem deducere carmina musas.
Atq; aperire viam veræ rationis & artis:
Te regum Ferrande precor iustissime Princeps
Qui quondam tanto bellorum turbine pressus:
Inuicta fortunę ictus virtute tulisti:
Flecte animum, uatemq; tuum ne desere, tuq;
Nunc meliore lira, maiori carmine virgo
Surge precor: nam diua tuum venerāda parentē
Te freti: trinum pariter cantamus & vnum
Et quoniam ingenitum, sic non mortale necesse est
Esse: sed æternum, sine fine, simulq; perenne.
Qui prior est omni sęclo: primordia summo
Tu ne quęre deo, manet ęternumq; manebit
Et cęlum reget immensum, terrasq;, fretumq;
Et iubar et currum solis, stellasq; nitenteis
Simplex esse Deus, non vlli cognitus unq̄. De essentia Dei.
Purior excessu mentis, qui fine coheret
Principia: & cunctis connectit singula rebus,
Quem primum constat rebus, formisq; creatis
Inuenisse viam: de quo nunc dicimus: hic est
Qui cęlum: & terras: & cuncta animalia fecit.

Ens purũ, cui cuncta damus: quod in oĩbus omne.
Que subsunt caput ipse deus: qui se omnia cernens
Prospiciat, & mundum cum conderet, ante creãdo
Mente sua cernebat opus succrescere tantum.
Flumina prona mari, montes adsurgere in altum,
Et valleis imas, campos, syluasq; virentes,
Et mare quod magnũ terras complectier omnes.

Omnia sunt plena Deo. Nec conferre locum poteris: spaciumq; notare:
Quod non ille sua describat imagine Plenum.
Qui q̃q̃ cęlum, & terras æquorq; profundum
Ambit: & Immenso spaciatur margine mundi
Non tamen ille locum signat: sed nos quia summa
Purior est cęli sedes: & purior orbis:
Dicimus ardentis peragrare volumina cęli,

De trinitate. Ergo summa dei sedes, summa omnia circum
Numina: diuino lustrantur singula vultu.
Spesq; fides, & amor, radio decorata refulgent:
Et rectum, & quicquid cessit mortalibus almum

De filio. Iuxta obeunt conuexa dei: natiq; potestas.
Mirandum dispensat opus: de lumine, lumen
Fulget: & amborum procedens fonte perẽquo
Spiritus: vt rutilo radiorum splendeat orbis:
Precipitiq; suo circumuehat omnia motu.

De spiritu sancto. Hic est ille dei vigor hic qui cuncta coheret
Tempora, qui, mundum certa ratione gubernat.
Diuus & ipse potens: multis qui prescia sanctis
Verba dedit, flammata mouens & pectora, dixit
Tempora venturi Christi omnipotentis in orbem,
Hic triplicẽ prohibet cõcepto in corpore formã
Vnus: & ex vno trilpices negat esse Figuras

Purus, & æternus remanens, hic spiritus ille est
Ocior, & flammis: volucri & pernicior aura
Totus & auditus, visus totusq; animusq;
Spiritus æterni patris, nec distat ab illo.
Mens immota dei solo mouet omnia nutu
Cum libet in sanctas mentes, & pectora labi
Efficit, vt numen trinum credamus in illo.
Hinc patris & nati numerum distinxit ab illo
Sāctafides, diuosq; dedit de numine trinos
Mirandumq; deos triplices non esse: sed vnum
Perfectum in trino, quod continet omnia sub se
...ntia: dissimiles prohibetq; in numine formas
Quod simplex, summeq; bonum summeq; beatū
Tantopere humanis quesitū mentibus: hos est:
Quod mortale genus terrena mole caducum
Fecit: & eternas cælestia semina mentes
Sic pater in trino regnat: sic natus in illo:
Spiritus amborum sic notus mentibus almus.
At patrem nemo certa sine prole vocabit.
Namq; referre duo simul hec fateare necesse est,
Filius ante patrem non est: cognoscere durum
Hæc eadem, nam natus homo de virginis aluo
Longius a patre est: sed non pater ante putandus,
Diuinum si ferre velis per secula natum,
Mens igitur (nō parua loquor) fecunda parētis
Germen ab eterno par, quod diuinus, homo quod
Dispar: & alterutrum perfectum fulxit in ipso
Maiestate sua genuit: quod sensile corpus
Virginis intacte, pectus nec labe peredit
Nuntius hoc propter cœlo demissus ab alto est.

De persor distinctio.

Pater et filius sunt correlatiua.

De verbi generatione.

Qui mandata tulit summi secreta Mariæ
Et Christum peperit (dictu mirabile) virgo.
Virgo inter cunctas quæ fœlicissima matres
Consilio patris summo: ne pessimus error
Longius acciperet mentes hominumque, Deumque
Quique erat in patris solio sublimis: & ipse
Ima petit: serui formam deus ipse supremus
Non veritus, mitis postquam mortalia sumpsit
Ora sibi: atque hominum concretos induit artus.
Nil partu hoc melius dici: nil sanctius illo
Esse reor: potuitque deo quid maius haberi?
Mundi summe parens, placiti cui sola voluntas
Causa fuit: cur tu cœlum, terrasque creares:
Lucis inaccesse concedens lumina mundo:
Vnde tibi in genus humanum, sobolemque cadentem
Tantus Amor, pietasque fuit? quo victus Amore,
Inseris humanis te te sub pellibus ipsum.
Immensa virtute pater? nostram ne salutem
Dans cœlo verbum æternum: quod se oia cōplens
Virginei claustri intactum (mirabile factu)
Clausisti in loculum: clausaque egressus ab aluo est
Verus homo, deus ipse tamen: rerumque creator.

...rū de Deo & magnifice loquitur.

De Beata virgine.

HVnc felix ancilla paris lactasque beatis
Vberibus: benefausta deū te pōtus: et æther
Terraque reginam, & cunctæ venerantur abyssi
Virgo virginibus ne dum prælata: sed omneis
Presigni virtute choros egressa supernos
Constantisque animi exemplar: vitæque magistra
Quid de te referam? tu summum paruula regem

In lucem mundo tribuis: certãq; salutem
Si meriti laudem tanti: gratesq; referre
Expediat: non nostra valet mens infima rebus
Excelsis afferre modum: non nostra facultas
Sed tua subueniat, nati & clementia nobis,
In cruce ludibrio fixus: tot corporis ictus
Pertulit: vt nullos sine vulnere liquerit artus
Sic placitum pater est: animas vt ducere cœlo:
Errantumq; gregem vera ad fastigia posses,
Scilicet vt primę commissa piacula gentis.
Contractãq; sua labem, cum morte piaret,
Ille per excessus vllos non tempora duxit
Pacificus veluti ad cędem cum ducitur agnus
Sponte sua occubuit: sponte & morientia liquit
Mẽbra solo: atq; animã perfecta extraxit ab aluo,
Nec tamen ante tulit tantos in morte dolores:
Omnia quę fuerint uatum pręscita priorum
Expleta: & proprio verborum pondere lapsa,
Tantus amor generis, legis reuerentia tanta
Solueret ille nihil prisco de dogmate patrum.

Prosequitur de passio Christi.

De Resurrectione Christi.

SEd mortis penas q̃uis susceperit vltro:
Et triduo exanimum corpus tellure sub ipsa
Merserit: & vitam tenues dimisit in auras,
Mirandum vt primum fulxit lux tertia mundo
Suscepisse animam corpus: quę pectore toto
Iuerat: & nondum sceptro sublimis in alto
Rex erat aut patris solio regnabat Eburno,
Nam violenta petit nigri tum regna profundi
Bellator: sortemq; patrum miseratus iniquam

Descẽsus christi ad inferos.

Obscura sub luce premi: miseratus auorum
Herouꝗ malos casus: post limina ditis
Disieat: duro fuerant vbi marmore postes
Et solido exactę nitidoꝗ adamāte fenestrę,
Quin etiam inferni rabies, carcerꝗ tremendus,
Non illi valuere deo. non cimba charontis.
Non dure leges herebi: non demꝗ robur
Vmbrarum: & triplia resonantes gutture fauces

Liberatio sanctorũ patrũ.

His super exactis, sanctorum corpora patrum
Heroumꝗ animas ab iniquo substulit orcho.
Quos longeua dies tetra sub nube iacentes
Presserat: & nostra meliori parte locatos
Luce tulit: tandemꝗ dedit sperantibus almum
Aspicere. & sancto compleuit lumine patres.
Deduxitꝗ viros aprica in gramine campi
Ad tempusꝗ sedent: quo lumina solis ouantes
Aspiciunt: ducunt ludos, cantusꝗ verendos.
Donec summa dies, qua mundi rector, & autor
Expectata viris aderit: tum premia reddet
Debita: vt immenso spacientur margine cœli,

Apparitio Christi ad discipulos.

Inde iterum rediens cœli melioris ad auras
Assumpsit manifesta deus tum membra sepulchro
Lapsa prius: tumulo corpus sublime reportans.
Ostendit sese fratri, qui soluere posset
Ora cibo: namꝗ ille suo iurauerat ore
Ni Christum. dura surgentem morte videret:
Nullius in cursu Messis maculare palatum
Femina sed primum fertur, viuum remeantem
Aspexisse suis oculis: sed credere dignum
Fulxisse in tenebris matri: mestamꝗ leuando

Illius ex oculis nullo abscesisse dierum,
Post etiam docuit magni monumenta vigoris,
Atq; alias lustrasse domos: dum sacra parentis
Limina nō reserans: mire manifestius vltro
Discipulis tandem flammam expectātibus almam
Fulxit, & incessu reddit manifesta prioris
Signa dei, non ficta ferens, sumpta ora per auras.
Namq; palæstina dydimo: fratriq; Iacobo
Apparuit (non falsa loquor) susceptaq; montis
Signa dedit: lateriq; suo mirabile vulnus.
Effulxit Thomæ: qui non remeasse iacentem
Crediderat, viditq; deum: vulnusq; retexit
In lucem: tandemq; tulit super æthera corpus
Atq; immortalis cœlum penetrauit ad omne.

Conclusionem infert ex premissis miraculose
Deum omnia creasse ex Nihilo.

NOn igitur dubiū, cernenti talia: mundum
Hunc hūisse modū genitis, rebusq; creatis
Equoraq;, & montes, & flumina nata lacusq;
Omnigenumq; genus pecudis, piscesq; natantes
Et leuibus volucres volitantes ęthera pennis
Hinc ortus sumpsisse suos: hominesq; Deorum,
Et consanguineo mentes de semine factas
Accepisse suam diuino a fomite vitam, Conclusio.
Ergo dei Impiū īmensum: atq; īmensa potestas,
qui cœli quotiens specula despectat ab alta
Et mare velivolum, terras, atq; arduus, imas
Tartareumq; chaos solo mouet omnia nutu,
Ac licet inuicto superemur cætera fato
Mortalesq; ferant casus fata impia nostros,

Solus at omnipotens pessum tenet omnia fata
Horribilesq; suo compescit numine parcas
Nec dubium quin cuncta deus conuoluere posset
Et cęlum: & terras: vrbes: homines q;: ferasq;
Si velit: & summos cęli reserare meatus.
on esse opti Sed decet authorem rerum meliora tueri
Creatoris Mitia qui cunctis prębet sua semina terris
ad per Et largas sortitur opes: illiq; voluntas
ntiem. In melius: meritis pensans ex tempore Dona:
Condignas sceleri reddit pro crimine pęnas
quas tamen haud sceleri pariles, ęquasq; rependit
Nec subito manus ipsa dei descendit ad iras,
Expectans si cessa malis, vis summa nocendi
Errati maculas, & noxia crimina purget,
Sed cum nulla boni spes est: & nulla salutis:
Nec sufferre iuuat: miseris tum deniq; vindex
Improuisus adest, precibus nec flectitur vllis.
Merito deum Et merito exardet diuina potentia contra
irasci contra Humanas miserum mentes: quas ne premat error
malos: Vim dedit his animāq; bonā, petere alta Deorum
Regna poli: dominumq; suę cognoscere vitę,
Et morti non esse locum: penusq; grauari
Exacto vitę cursu: tenebrisq; sepultos
In maiora dari cęco sub carcere vincla,
Venturamq; diem: qua nox suprema labores
Occabit vitamq; simul: nos vana putantes
Numina magna dei: mentem conuertimus omnem
Ad cupidos animi motus: blandamq; iuuentę
Fortunam: labiq; dies non cernimus, qui
Immemores, sęuasq; cholo vigilare sorores.

O cecę rabie mentes: o pectora dira Homines fie
O cupidos animi motus: nimiumq́ feroces ri cupiditati
Quid struitis tantis opibus: tantisq́ periclis: bus cęcos
Quid tam solliciti rerum: non cernitis ipsos
Ire dies cursu celeres: & tempora vitę
Perdere nos miseros: nulla ratione manentes.
Sed petere occasum pariter cum lumine solis
Nam postq̃ immitis nostros mors occupat artus, quelibet ab
Durus & in terris labor & miserabile fatum strahi a suis
Obiecit sese genitis: fastusq́ resumpti: passionibus.
Tum quoq́ per varias mota est mens impia cędes,
Oppressitq́ caput fastus: tumidumq́ veneno
Pectus: & in cupidas exarsit lingua querelas,
Contemptuq́ fuere boni: sanctumq́ recessit
Omnibus: & terras animos deiecit ad imas
Nec ratione data, verum discernere possunt
Innumeris capti illecebris: erroribus acti
Innumerisq́ modis decepti: tramite vero
Obstrusos retinent sensus, animumq́ virilem
Et q̃q̃ magnis stimulis agitatus amoris
Et cupit ęthereas cœli transcendere sedes
Atq́ frui supero: visu meliora secutus:
At tamen illecebris captus: se vertit ad ima
Linquit & optandum proprię virtutis amorē,
Et q̃q̃ nescit: quę sunt fugienda beatis.
Non tamen hoc propter perdit discernere verum
Mentis opus: sed captus ea torpedine fertur:
Quascunq́ in parteis luxus, ardorq́ vagantur. Non vrgeri
Nec secus hi mentem quatiunt: q̃ turbine magno quēquā fatali
Ventorum rabies exercet in ęquore fluctus, necessitate.

Quos si docta virum regeret prudentia: nemo
Inualidus: vi namq; sua (velut aggere septus).
Exciperet varios fluitantis mentis amores.
Quos si non doctos rerum, culpęq; nocentis,
Incusare sui natalis fata videmus:
Et dicunt cœlo arctari, fatoq; maligno.
Vrgeriq; polo: sibi nec subsistere vires:
Aut libertatis mentem super esse potentem
Cum falsis moti rationibus: omnia vertunt:
Desipiunt: nullaq; loqui ratione videntur,
Scilicet & furor est. fatum culpare: tuumq;
Errorem, & culpam non cernere: sed malefacta
Nunc fatis, cœloq; dari, stellisq; malignis,
Expertemq; sue sese sic reddere culpę,

Libertatē arbitrij esse omnibus liberā.

Nulli sorte datum volitantibus ordine fatis
Ipsorum perferre vices: sed maxima cunctis
Libertas, animus stellis vrgentibus obstat.

Deum omnia videre.

Sed sedet inmensi non futilis author olympi
Sublimis: pęnasq; virum, cędesq; nefandas
Et fas omne videt: nihil est quod crimina celet:
Omne palam quodcunq; facit mens impia diuo est:
Et meritis pensat pęnis: & premia reddit
Vt suus est cuiusq; labor, meritumq; laboris
Impius, & cędis, furtiq; minister, & irae
Ledens sacra manu: sceleris damnatus: adulter
Non capiunt praecepta dei, non regna polorum,
Non requiem sanctis aptam, finemq; laborum
Ethereoq; frui lustrantis in omnia vultu,
Diuinas qui ferre velint in carmina vires:
Metiriq; oculis formam, mentemq; supernam

Iam furor est, vlliq; fuit nec gloria nato
Nulli concessa est tantæ fiducia laudis:
Vt possit secreta dei percurrere cantu
Aduersosq; illi deducere in arma tribunos,
Nec minus hoc potuere viri qui corpore vasto
Titanes: fisi summo dare bella tonanti,
Quamuis summa uiris fuerit prudentia belli
Nonne & cælicolis nocuit voluisse: sed istis
Ob fuit et formæ speties animusq; superbus
Contentus non sorte sua, cœliq; decore
Hi iam passa ferent deiectas æthere turmas
Decæsisse choris, hominiq; dedissi beato.
Magnum iter ad superos: cœli melioris ad oras.
Hęc mihi (sed q̄q̄ tremor occupat) alta referre
Est animus: nullo vatum memorata priorum
Quod si cantutum nullos fuit ante per annos:
Nec mea tam magnis satis est facundia rebus.
Non minimum voluisse tamen: nec parua feretur
Gloria: sublimes animas celebrasse canendo.
Sed tamen audentes deus adiuuat, ire per alta
Sydera sollicitant animos loca lucida, amorq;,
Et spes firma dei: quoniam res maxima cordi est:
Atq; agitur pater alme tuę victoria partis:
Adsis: tum placida cęli de parte refulges.

Ingredi.. materiam pulsionis I.. feri.

Prelium Luciferi cum Angelis bonis.

DIuinum aggredior bellū: quod lucifer alta
Mente tulit, partesq; sue fecere rebelles
Nam memoranda fuit quondā sup̄ ethera pugna
Principio cum cuncta deus diggessit in orbem
Dicite vos superi, que nam discordibus armis

Causa fuit: suasitq́ nefas facinusq́ malignum
Quis tantas armare manus in prelia iussit?
Nam nec tunc populi regnum, regesq́ petebant,
Non aderantq́ duces raptores culminis alti,
Nec bellum fuerat: uobis nam tempore in illo
Astra locum, stelleq́ dabant, & concaua celi,
Si licuit summi faciem spectare tonantis
Atq́ globos lustrare datos, sedesq́ supernas
Cur illis aliena fuit sententia menti?
Discordes ne deo fecit furor impius? anne
Liuor, & ingratus meriti labor, arma dedere.
At non in superos eadem sententia cunctos
Aut animus violare dei sublimia templa
Mēs erat, atq́ truces effundere in agmina turmas
Sed seruare locos, & aperta volumina celi,

Discordiā memorat Angelorum.

Pro se quisq́ polo non equis viribus, illa
Contulit arma die: mitis pars vna deorum
Summum nacta locum: contenta & sorte beata
Haud infecta malo sceptro, pars impia magni
Longe aduersa dei: soliumq́ Perosa tonantis
Discordes habuit sacrato a principe mentes.
Nec tamen audendo dux abfuit, vtq́ potentem
Nacta ducem: vertit superas hoc crimine sedes;
Quis putet heu tanto conuersas turbine mentes
Et tantum potuisse nefas subuertere diuos.
Primus ad excidium patris regisq́ superni
Protrahit in medium legiones: et sua lustrat

Luciferi scelus fecisse choros memorat

Agmina: deq́ omni contraxit robora celo.
Namq́ inter tantos diuos, mentesq́ beatas
Labitur infandum crimen: serpitq́ veneno

Paulatim carpens sublimia tecta tonantis. 9
Millia quot cœpit scelus insatiabile diuum?
Quot medium tenuere locum: formidine turpi
Agmina quot trepidare metu: quot millia aperto
Marte ruunt: numerus turbę non conscius omnis
Fęlicis belli: nec pugnę aduersa tremescit
Tantum fama decens potuit suadere malorum.
Non aliter magnę matris consistere nati
Ad Iouis imperium nixi sunt: arma deorum
Non veriti: summi regis nec fulminis ictus
Quàm fera cęlicolum molitur prelia turma:
Cum super impositum pyndo subuertit olympum
Ira Iouis: tetramq; dedit sub tartara pestem.
Sed noluisse parũ est: diuerso ex ordine sontes
Cesserunt: armisq; aulam impleuere capacem
Horum non similis species: non vna figura
Namq; alij flammis similes: alijq; coruscis
Chrysolitis: candent alij: volitantq; per auras.
Et leuibus pennis possunt transcendere montes
Astreumq; genus cunctis: sed gloria honorum
Dispar nec similis virtus, similisq; potestas,
Intenti bello: proprios liquere rotatus,
Atq; ausi similem regi componere sedem:
Infremuere locis: & cęco marte feruntur,
Altera sed postquã numero perterrita pars est:
Non longe cessere deo: namq; inscia facti:
Extimuit nouitate mali: fremituq; secuto
Indoluere malo: & cœlum impleuere querelis,
Nec secus alma cohors pauefacta ẽ turbine tanto
Quã si pacificam turbasset luctibus urbem

Angelorum

Comp.

Ex omnibus choris Angelorum fuisse partẽ cum lucifero.

Comparatio.

Hostis in aduentu: fuerint per rura, bouesque
Agricole & leti, carpentes hordea campis:
Exoritur clangor: perculso & pectore: vox est
Reddita: vicinos hostes percurrere campo,
[...]iunt se Interea magno motu celum omne repletum:
mali. Festinantque alij currus aptare iugales
Armaque manus: & equos agitare furentes
Hi peditem firmare locos: aditusque Tueri
Hi lapides: ignemque ferunt, ensesque coruscos
Pars galeas aptat capiti: parmasque sinistris
Expediunt: pictasque humeris aptare pharetras
Ornanturque duces auro, fortesque tribuni
quid fecerint Ast alij reges quos non tulit impius Ardor:
boni Angeli. Et quos alma fides infensos fecerat hosti
Vndique concurrunt, medioque ex hoste furenti
Inuenere viam: summi quoque regna tuentes
Spem pacis fecere suis. regique superno
Conueniunt: prontque animis in prelia turme,
Hinc spes: hincque metus, collecto & robore quisque
Nixatur proprie vires adiungere parti.

Oratio Luciferi ad Angelos malos.

Prima rebellantum species inimica suorum
Hic monitis armare duces: & reddere promptos
Audacesque parat. non vllo foedere iunctos
Esse deo: vel sola fides sit testis Amoris
Affectusque mei: scelus absit: testor & ipsos
Hos non diuitijs, odio non bella parare
Non regni cupidos: sed libertatis Amore.
Quam colimus, dux omnis erit: manus ipsaque nobis
Par superis: non ille Deus qui maximus author

His bello melior, sedeat, semperque sedebit
Regna tenens quecunque poli, nos sceptra vereri
Inferiora pudor, virtus en denique nostra est.
Quanta sit in superos: quis prelia nostra reprehēdet?
Nam celum quodcunque micat fulgentibus astris
Auxilio nobis aderit, qua vertitur axis
Squameus, ac serpens stellis ardentibus errat — Serpens.
Et per vtrosque polos horrentia terga retorquens
Labitur, hic omnes habitantes ordine forme
Caelicolum: nostre partis: sunt insuper ipsa
Dispartita locis astra: & que plurima fulgent
Signifero: fulctus gladijs armatus oryon — Oryō.
Centaurusque ferox: & que leo torrida flammis — Centaurus.
Ore gerit. Gradiuus item qui promptus ad arma
Impatiensque morae: nepam trahet: atque rubentes — Nepa.
Gorgoneos visus: & caede recentia saeua — Gorgona
Astra meduseo subtincta & sanguine, & ipse
Perseus, Alcides, gelidaque lycaonis arcto. — Perseus.
Micto alias caeli luces, & frigida aquari — Hercules.
Humentisque seuis saturni sydera: & vrnas — Arcton.
Et cancrum ottipedem nec non geminosque triones — Vrna aquarij
Egocerontis ophim: cygnum mediaque volantem — Ophis.
Austrina sub parte aquilam, coruumque capramque — Cygnum.
Quosque argiua mari vexit prius alta carina — Aquila.
Pelias hic primum, geminos quoque sydere iunctos — Coruus.
Tyndaridas, qui bella gerent: si verteris axem — Capella.
Hic omnis celi facies: haec sydera nobis — Nauis argo.
Suppeditant vires animo: quis impia sument — Castor et pollux.
Bella: quibus dubitet labi, vel sistere contra?
At terrae in medio locus est, vbi torrida flammis

Cerbarus. Estuat omnis humus: quem cerbarus ore trifauci.
Charon. Flāmiuomusq; charō: nec nō rhadamantus, et ipse
...ātus Pluto habitam, sedemq; suam nouere futuram:
Hos aditus seruare placet: si forte deorum
Concilium hesperidū nymphas, satyrosq; vocaret
In pugnam, deus ille potens qui rexerat orbem
Nymphę. Hi mihi si fortes animę, si prelia poscent:
...ri. Aut inimica gerent rigido certamina campo:
Presidio stabili fient: uos arma parate
Tantum animis opus est nobis: res cętera perget.
Dixerat illa ferox nixa est: sed viribus impar
In superos afferre manus: & vertere cuncta.
Postq̄ summa dei virtus, & summa potestas
Inflammata videt cœli penetralia puri
Atq; suos pauitare metu: nec quęrere pugnam
Indignans non iusta malos capere arma ministros
Indoluit: tantum facinus patrasse nocentes
Atq; hęc purpureo tandem sic fatur ab ore

Oratio Dei ad Angelos bonos.

Non ingrata mihi fuerant opa ardua mūdi
Cū primū cœlū, et terras, equorq; profūdū
Institui: formasq; dedi generantibus aptas;
Quiq; erat, est, & erit, pariter qui fecit & ipsos
Cęlicolas habitare polos: stellasq; moueri
Magnus & ipse deus, nostri quoq; numinis instar
Lętus erat tales cœlo discernere turmas
Nunc quod praua suos infecit flamma rotatus:
Oppositamq; meę querunt consistere sedem
Displicet: & tantis maculari a millibus ędes
Æthereas, mentemq; dari non omnibus ęquam.

Ergo

Ergo perpetuo pestem hãc sub tartara mittam
Exercentem iras, gentemq; in regna beatam
Adsciscam: comitesq; pares lucisq; boniq;
Efficiam: regnumq; meum commune locabo,
Quare discedant toto de pectore curę:
Et metus: arbitrij, libertatisq; potestas
Vobis nulla aderit: sed firma mente voluntas.
His contra adijciam fastus, mentemq; malignam.
Ne videant cæci rabie pleniq; furoris.
Impia semper agent: menti & contraria nostrę,
Vos vbi diffugient per aperta palatia cœli
Ite boni lustrate choros, saltusq; repostos
Siue hos Arctophilax, vel fluminis orbita magni
Siue Draco squamosus habet, vel candidus ales
Seu lateant seui martis sub sidere tecti:
Gorgonis ora super: vel plaustra bootidos alti
Querite: cœlesti longe pellantur ab aula
Vulneribus crebris, & aperto Marte premantur.
Effugia vt non vlla habeant in parte superna
Dixerat: ast illi sublato murmure, robur,
Atq; oculos efferre suos, inde ocius omnes
Vt patefacta dei mens, & sententia cunctis:
In pugnam venere boni, fulgentibus armis,
Atq; animis, & mente simul, concurrere prompti,
Principio firmate acies, fortesq; tribuni
In superos ni fronte pares: nam cornua late
Firmabant acies, & robora fortia fratrum
Addebant illis animos: pugnęq; parabant
At satan dextrum curabat in agmine cornu
Belial in leuo, medium mars substinet, ambo

Cõfirma[...] gelos bo[...] in grati[...]

Arctophila[...]
Draco
Padus
Mars
Botes

Ordo pugnæ malorum angelorum

Satan
Belial Mars

Ductores aciem firmant. alasq; tribuni
fer. Lucifer ipse loco paulo suspectior: omnem
Euentum belli, pugnamq; ex ordine cernens
Intrepidus nunc hos, nunc illos admonet, & post
Principia, ardentes deducit in agmine turmas
Quas postq̄ mauors fuluis instruxerat armis
Paulatim conferre pedem: ferrumq; mouere
Iussit: & armatos primus confertur in hostes.
do pugne At non in furias raptus melioris, & almæ
elorū bo= Partis miles erat: nec in exornatus in agmen
norum. Venerat: aut impar numero congressus, & ordo
Affuit: & signum pugnę cum posceret omnis
Pręfectus deus ipse dedit: nam cornua, & alas
Ipse regens: summis dederat curanda tribunis,
Sic postq̄ firmatę acies: & buccina rauco
Increpuit clangore: tubę cęlum omne beatu
Impleram: fremitu tandem: tonitruq; secuto:
Pugnę initiū. Arma duces, omnesq; simul mouere phalanges
Concurrunt: geriturq; manu res: prelia miscent
Centurio, Princeps pili, peditesq; sequuntur,
Bellatur. certamq; loco, ferrum omne coruscat.
Fit gemitus: fortesq; cadunt: & sanguine cęlum
Oppletur: tabesq; fluit permista cruori,
Non efferre libet que vulnera: que ue cadendo
Acta lues superum, pudor hos. spes inde premebat
In longum conferre diem motu arma duelles,
Hoc propter vario certatum est robore casu:
Certa nec aduersę steterat victoria parti
Pro pudor en quis erit mecum: qui pręlia sumat
Michael Exclamat Michael: mediosq; infertur in hostes:

Disiecitq; loco instantes, primosq; trucidat
Hunc Gabriel, alijq; duces fortesq; sequuntur Gabriel.
Ductores: omnisq; ardens exercitus illos
Insequitur. vires addunt fiducia, & ipse
Omnipotens: qui cuncta suo gerit ordine bella,
Magna fides que summa dei penetralia transit
Suggessit iusta arma bonis, pressitq; nocentes
Qui postq̃ sensere Deo viresq;, manusq;,
Extemplo Turbate acies: nec sistere contra
Aut conferre manum valuerunt: corruit omnis
Turba nocens: fucanusq; feros fecisse nefandum
Apparet: dubiamq; dei tentasse ruinam,
Vt cadere duces, & circumuentus ab hoste Casus luciferi
Lucifer: & nullam vidit superere salutem & suorum.
Corruit: & misere didicit non posse furorem
Ferre suum: lapsusq; graues descendere olympo:
Multa gemens, summumq; poli metitur ab imo,
Vtq; alij cecidere loco: faciesq; grauata Mutatio for=
Et decor omnis abit: subitus circumstetit horror, marum dæ=
Oppressit meror mentes: & pectora cecat monum.
In rabiem vertere manus: cunctiq; furentes
Accepere feras tenui pro corpore formas,
Horribiles visu cuncti: gibbosaq; ventris
Ingluuies: pectusq; cauum: tum gutture flammas
Emittunt: vnceq; manus, & vellera dorso
Ardentesq; oculi, suffecti sanguine, & igni,
His etiam sine fine dolor, luctusq;, metusq;: De pœna dę=
Mens tamen illa fuit que primum reddita cunctis monum.
Ad penamq; datum solium cognoscere diuum
Stellatumq; poli faciem, nec scandere ad astra

Sed uolitare leues per inania regna profundi
Concessum miseris: & subdere colla catenis
Nosse moras herebi longas: pœnasq; nocentum
Tortoresq; feros animarum, carceris esse
Custodes: qualisq; fuit mens impia diuis
Talis pœna illos æterna lege secuta est.

Namq; alij flammis uolitant, quidamq; niuosis
Montibus exercent sontes: pars fumida iactat
Sulfura: pars picea grauius conuoluitur vnda,
Nonnulliq; gelu frigent: glacieq; rigentes
Membra cient: mallentq; lacus nō nosse charontis,
Nullos pœna eadē miseros premit: aut datur vna
Diuersæ rerum facies cruciatibus aptæ,
Cum cruciant alios eadem perferre necesse est,

De Angelis q fuerunt mente dubia

Sed quisquis sceleri largas non mouit habenas
Et tacitus voluit suspenso incedere passu
Donec longa dei patientia substulit arma:
Errantes fluitare polo: nec sistere in alto
Aspicies: imas terræ nec ferre tenebras
Nubiferos grauioris aquę demictere nymbos
Ad terram: & rigido cęlum conuoluere fumo
Sepius ad magicos solita descendere cantus.

Esse Angelos testes nostrorum operum.

Hi nobis testes aderunt, nox vltima quando
Corporeos nexus gelida cum morte resoluet
Exactosq; dies vitę, cęlestia postq̄
Numina iussa deo cordis discrimina poscent,

Habere quēlibet hominē duos Angelos in custo-

Nam pariter lapsa est vitalis corpore forma.
Æthereoq; fluens cęcat se condit in aluo
Inscia: nil retinens priscę virtutis: & alti
Quisq; duos summit cęlesti ex ordine diuos

Aduersosq; tamen: q̃q̃ his est magna facultas
Consilij, suadentq; bonum facinusq; malignum
Vnus & ad curas exercet corpora fœdas,
Alter in oppositum suadet meliora: sed istis
Creditur (vt referunt) hominis benefacta, nefasq;
Siue nefanda viri, seu sint meliora secuti
Non alios sumet testes deus ipse supernus,
Cum repetet culpas nostras, causasq; malorum,
Tanta fides illis, tanta est reuerentia cœlo,
Ergo quid dubitas scelerate hęc crimina vitę
Prodere, dum viuis: culpasq; referre priores
Atq; sacerdoti grauibus subcumbere supplex
Et petere auxilium miser, omnibus ille supernus
Arbiter addit opem. tamen & si debita fiant
Obsequia in dominum: cordis quoq; pura volũtas
Adfuerit: nulleq; premant tua tecta rapinæ,
Quas nec cęlando, nec si non reddere promptus:
Ne quicq̃ domino confidis: nulla salutis
Gratia, nulla dei poterit succurrere presto,
Sed dabere in predam custodi corporis illi
Qui tibi consuluit facinus: qui crimina suasit
Ille vbi te rapiet: ventis discordibus, igni
Frigoribusq;, gelu, cum turbine grandinis himbri
Supponet te te merito, flammisq; cremabit,
Sin tua facta magis fuerint laudata superno,
Te feret ille ales cœli ad sublimia puri:
Qui benefacta tibi suggessit lumine vero,
Nec mihi vana fides bis quinos lapsa ꝑ orbes
Numina cœlicolum. totis cecidisse diebus
Et cessisse loco: terrasq; petisse profundas:

diam sui co-
poris.

Confitend-
esse: a sacerdo-
teq; veniam
implorãdam.

Infernosq́ lacus, mestissima regna charontis,

Infernum locum esse a Deo factum ad Dęmonas cruciandos.

HOc propter, medio patuerunt subdita terrę
Tartara. tumq́ lacus picei, flegetontis & vndę
Ardentes: quo flamma leuis bene fontibus apta
Æternum cruciat scelaratę crimina vitæ,
Mira quidem (sed vera) cano, mirumq́ (refindi
Per medium terram) dictu, quo turba furentum
Concidit: & vastas orci penetrauit ad undas,
Non tamen incussu paruo deus astra resoluit
Telluris, magno cęli sed murmure, lapsus
Aera per medium succensis ignibus ardor,
Nubila disiecit tonitru: flammasq́ resoluit,
Et percussa graui fertur tunc fulmine tellus.
Et tremuisse solum vi tantę molis & ictu,
Vt via sit medio terræ patefacta sub imo,
Tunc & creteos montes, Cyprumq́ feracem
In medio cinxit pontus: tum dira carybdis
Trinacrium a calabro secreuit margine littus,
Nam mare quod terram magnũ cingiebat in orbẽ,
Ad pinxit glatiale fretum, lybicosq́ reductus.
Nec fictum est: atro terrę sub carcere flãmas
Sulfureosq́ lacus, & tartara fœda patere,
Et premere insontes, & penis tundere fœdis,
Et q̃q̃ nulli certo sunt limite nota:
Ethna tamen testis flammę, & vulcania monstrãt
Fulgura: labuntur que summo a vertice montis,
Vidi ego cum naui liparas tum forte petebam:
Flammarum volitare globos, & labier alto

Probat exemplo esse tartara.

In pelagus: timidosq; metu pallescere nautas,
Et gemitus stridorq; virum (mirabile dictu)
Sepius audiri solitus: clamorq; gementum,
Non mihi si muse dederint in carmina vires,
Et magnis resonet fidibus crinitus Apollo,
Hos possem memorare locos, cecasq; cauernas,
Et q̄ firma quidem sedet hec sententia menti;
Esse sub ignoto terrarum carcere manes
Terribilesq; deas scelerum, curasq; grauantes.
Que nullum possunt vnq̄ miserescere sontem,
Nec pietate graues licitum suspendere penas,
Ast & si vario cruciatu vertitur aura:
Terribilis lucisq; carens dicta aula profundi
Foeda iacet: rigido versans & cardine postes
Ad negat ad superos quemq̄ conuertere gressum,
Sed si forte libet numerum cognoscere: quotq;
Exciderint coelo forme mentesq; nocentum,
Millia quotq; leuis circumfluus occupat aer,
Non ea nosse datum, veluti si sydera coeli
Connumerare velis: disiectam fluctibus altis
Aspicias bibulam, vel si per littora arenam,
Concessum est homini solijs consistere in illis
Vnde simul cecidere deum tot millia ad imum.
Frenanti lingue rabiem, capitisq; superbi
Qui iecit fastus: discens sub pondere leges
Esse boni, victorq; suas compescuit iras,
His patefacta dei sedes, his ampla videre
Regna poli licitum sanctumq; videre tonantem,
Æthereoq; frui lustrantis in omnia vultu,
Sed quid ego admirás summi genitoris acerũ,

Homines esse ascitos in locum angelorum deperditorum

Dare cuncta mortalia locum diuis.

Connumero secreta poli: non turbidus auster
Non boreę flatus: non fumida sydera cęli
Illi obstant: dant cuncta locum mortalia diuis,
Scilicet & furor est, si quis comprehendere credat
Posse dei secreta, putet vel promere versu.

LIBER SECVNDVS.

INclite Rex vatem maiora ad dicta vacantem.
Et per inaccessas audentem carmina ad artes
Dirige: si cęli formas (si consitus ordo
Stellarum iuuat) & varios cōprehendere cursus,
Errantesq; polo diuos: si fata, diesq;,
Extremos vitę, causasq; videre latentes:
Huc mentem conuerte tuam. non bella Gigantum
Hectora non canimus: Xersis non castra: ducesq;
Hannibalemq; ferum: nec pręlia Cæsaris vlla.
Tritum iter, insolitas iuuat exercere camœnas
Ad numeros: nulli vatum debebimus ora,
Principio pater omnipotens (vt legibus orbem,
Flecteret: & mundi moles operosa maneret)
Sublimes cęlo statuit, stellasq; globosq;
Erratum: quibus & numeros, & nomina finxit,
Naturamq; illis prefecit: vt omnia certis
Temporibus mundo starent: variantibus astris,
Concretas terrę formas, quibus insuper addit
Æternos cœli motus: ne singula possent
Ferre vices: vel sponte sua mutare figuras,

Proponit hoc pro fundamēto earum rerum que dicturus est. Deum prefecisse naturam omnibus rebus.

Subiecitq; polo terras, mare, flumina, & ignes
Aereumq; globum, flatus, herbasq; virenteis,
Et queaunq; suo ducat de semine tellus,
His hominum finxit mores, & corpora & omnē
Fortunam: & casus varios: vitamq; diemq;
Extremum: fati seriem finemq; laborum,
Que quoniam certa libuit ratione moueri,
Et te nosse iuuat, cęli secreta rotantis
Huc totas animi vires conuerte priores.

Ab astris oĩa inferi... duci.

DE LVNA & spherarum ordine.

PRima poli series, celestis conscia motus
Voluitur ardentis circum confinia flammæ
Extima, cui tellus pendet deiecta, fretumq;
Aera tum liquidum, flammæ quoq; purior ignis,
Æthera post nitidum montis confinia signans
Qué circum æterna voluuntur lampade flāmę,
Insignesq; deum species: stelleq; potentes,
Vndiq; terrenam molem lustrare quotannis
Et claros afferre dies: noctesq; serenas
Reddere. & ambiguos deducere motibus ortus.
Prima deum terras alieno lumine Luna
Circuit: et varias patitur pro tempore formas,
Que q̃q̃ nullis per se dat lumina terris
Et densum, rarumq;, suo sub corpore signat.
At tamen illa vagas flammas a lumine solis
Suscipit: ambiguos pandens super æthera vultus.
Aurea nam primo monstrat sua cornua cęlo
Falcatosq; sinus: parua cum luce reflectit,
Mox quoq; purpureo paulatim lumine crescens
Dum septem reuoluta dies: quartamq; figurę

De varijs lunę formas.

Albicet: inde sue reparans confinia formę,
Emicat orbe dato terquinis lapsa diebus,
Nec secus illa polo fulget: q̄ lumina solis
Esse vides, totumq; suum mox lustrat & orbem,
Sic magis accensa: & fraterne lampadis instar
Accipit oppositos lucentis sýderis ignes,
Decrescensq; suum paulatim diggerit orbem
Inq; nouas formas iterum se vertere cernas,
Vt doceat phœbum proprios minuisse nitores,
nō vi At latet, ardenti postq̄ sub lampade solis
posse cū Non cerni nosciq; potest: non promere vultus
radijs Maiori submissa deo: nec reddere lucem,
is. Nec quas contraxit concreta mole figuras,
Donec continuis adnitens motibus: erret
Inuia per superos: & noctis opaca profundę,
Itq; duos obscura dies: vix terna resurgit,
Et tamen obtenuis. cornuta & cuspide fulget
Eregium cęli lumen: visuq; Deorum
Et varie semper suspenso vertice fulgens
Humanas miro frustrans cum lumine mentes,
De motu lu= Instituit deus omnipotens (cum conderet astra)
næ. Menstrua Luna suum spatiosis orbibus orbem
Perlegit: & lucem semper contermina phœbo
Perdit: & inde (suo renouato sydere) terras
Circuit: & tenues in longum porrigit arcus,
Hęc etiam pigro fertur per concaua motu
Interdum & celeri glomerat vestigia cursu
Inuia mortali peragrans loca: lucida calcans
Concaua: tum summo cęli subuecta rotatu
Signiferi querit bis sex animalia cicli

Sepius hesperias preceps lapsura per undas
Incita: purpureas querit Contingere metas,
Interdum libycas fertur tardissima ad oras,
Syddonias visura nurus, dextraque relinquens
Solis iter: gelidam non unq̃ concitat arcton,
Sic igitur varie currentibus orbibus acta
Signiferi partes nunq̃ transcendit: & ipso
Limite non fertur medio: sed longius errat,
Ne phœbi callem medium, finesque pererret,
E centrumque ferunt Lunę inter concaua circlum
Telluris, media signorum a parte remotum,
Ne mirere nouis fingentem carmina verbis
Si fruor, externa & si nomina singula cœlo,
Sic opus est, res ipsa monet: ne quere decorem,
Ornari musis vetitum, nam notior illis
Ars erit: & motus varios tu concipe giris,
Quos vulgi fauor ambiguus, veteresque dedere,
Luna vbi sub tauro graditur: tellure remota est
Hoc ideo tauro gaudet: tauroque beatum
Illa sibi regnum terna sub parte locauit,
Sphera tamen medio terram suppressit, at orbis
Quo graditur: terræ non est conterminus usq̃,
Magna per anfractus. & partis deuia, cura est
Precipites cœli motus, paruosque Epyciclos
Flectere ad obliquos arcus, terreque figuram,
Nam vehit illa super currus: vehit illa sub imo
Et proprior terræ spatio breuiore rotatur,
Ante pares Geminũ stellas sunt cornua tauri
Insigni flammata choro: pluuialibus astris
Vergilias dixere patres: qua concipit ignes

Lunam inte[...] dum [...] ridio[...] terdum [...] tationalem.

Lunã nõ fer[...] ri extra [...] diaci lati[...] nem.

De circulo [...] centrico

Excusatio.

Exaltatio lunę in iij. parte tauri.

Difficile ẽ lunę motus inuenire.

Vbi Luna sit longior à terrę centro.

Flammescens meliore loco: currusq; recurvos
Exercet, tardo motu: nam semita maior
Longior a terra: rigidos dat in æthera motus,
quin Hos non illa globis tantum sublimibus affert:
p... motibus mo Sed quinis agitatu modis: modo fertur ab vno
ueri. Eoa sub parte celer: modo proxima terræ,
Interdum properat solis contingere currus.
Et mergi occasu: paruoq; volutu epycicło
Gaudet equis iunxisse rotas: illoq; reflexa
Precipiti fertur motu: bis mense per errans
Concaua: q̃ gyrum sphere peragrauerit omnem,
Adde quod in boreã prono vehit absyda curru,
Et rapidum cœli cursum, sphereq; morantis
Et parui ad terram cycli non linquit: et illo
Voluitur: vt certos referat super æthera motus,

Quid operetur luna in signa cancri.

Ottipedis cancri si forte effulxerit igne,
Et dea sit fortis motu: nulliq; maligno
Peruia, nec phœbi flammis obnoxia: mira
Largitur tum summa viris. nam maxima prebet
Munera: tum fasces, & regna potentia donat,
Et populo gratos reddit: plenosq; fauoris,

Luna cum Ioue.

At si forte iouis radios susceperit almos
Tunc regum largitur opes: nunc cedit honores,
Prebet amicitias: & vulgi prestat amorem

Luna aspecta a Marte et saturno.

Pessima si martis radio, grauibusq; figuris
Saturni occurrat: cum fulxerit orbe repleto
Infandam gentis clabem, labemq;, minatur,

Luna cum venere.

Æmula sed veneri fertur. namq; inuida Luci
Illius aspectu succenset: & orbita q̃q̃
Ipsa minor: lumen veneri, gyrusq;, decusq;

Maior, at est veneris succensus purior ignis,
Atq; locus cœlo sullimis, & orbita maior,
Sed formæ variant aspectus, & omnia fiunt
Vt quisq; est Lune radio bene iunctus & atro,
Hi nummis, formaq; vigent (qua diuidit orbem
Linea) si currat facilis: vel recta refindat
Errantum lumen: contra vel sumpserit illud,
Cum simul occurrunt trino: dant optima natis,
Sextilis iuuat exigue, conspectus & ipsi
Oppositi quartiq;, nocent nascentibus, ambo
Infortuniantes videant si lumina phebes,
Hec inter Cupidos, endymona lusit, amantes,
Cum non æquali lustraret lampade terras
Dum sequ tur q; deam, per deuia rura vagando
Per loca plena metus: per & ipsaq; deuia montis
Feruidus, insomnis non cœpit nocte quietem.
Non illi studium gemmæ, non diuitis auri
Cura fuit: sed sancta Deum perquirere templa
Et superum flammas, & feruida sydera cœli,
Multiplices Lune facies miratus ab imo,
Terdenos coluit reuolutis solibus annos,
Ergo non studium tum longo tempore crines
Pectere cura fuit, dulces non carpere somnos
Sed pluuialis aquę patiens: aquilonibus horrens,
Sepius herboso potuit requiescere lecto,
Viderat hanc ignis iuxta confinia ferri
Inter conuexum flammæ leuioris, & orbem
Stilbontis: varioq; globo circundare terras
Imparibus spatijs lustrantem: & concaua cœli,
Interdum minimis signantem cornua flammis,

De asp[...] planeta[...] lunam.

Fabula de endymione & luna.

Endymionē ferunt per 30 annos amasse unam.

Et velut ammissam mestum perquirere olympum,
Incertumq; vie: quo cornua flexerat orbis
Nunc oculos mentemq; simul, super astra ferebat,
ia vincit Omnia sed postq̃ vicit sollentior vsus
rtinax ac= Et labor, & studium, quod perficiat omnia, velle, &
& diligẽs Vim dedit: vt motus posset comprehẽdere certos,
era: Atq; aperire vias omneis, quis diua feratur,
igilia et stu Tantum illi studium longeui temporis acre
diũ ferre ho= Attulit: humano licuit comprehendere sensu.
ines ad Quo ferat orbe rotus: hic mundi mœnia primus
astra. Transiluit: magnumq; deæ penetrauit ad orbem,
Et varias vidit vires, variosq; meatus:
Multiplicesq; illi sub eodem sydere formas,
Hæc via sullimes animos ad sydera vexit,
Nec non & doctas qui quesiuere per artes
Naturę causas: & frontem cingere lauro
Castalij latices ausos contingere fontis.
Et plures quos nulla quies deduxit ab alto
Miratos cęli spetiem: fragilemq; videntes
Terrenę fecis tabem, vitamq; fluentem,
De tribus Lu Sed me Luna vocat cœli ad sullimia, et orbes,
nę nominibus Illa polo fulgens, terris, hereboq; profundo,
Nomina trina tulit: proprias sortita figuras,
Nam quod fraterno fulgentes lumine vultus
Præbeat: & solis radios imitetur in alto
Diana. Dicebant patrio veteres sermone Dianam,
Quod ferat Alma diem cœlo subuecta sereno.
Sed quod ad infernos manes, & tartara ditis
Lucida purpureos vultus subuexerat olim
Echate. Infernos echate nomen suscepit ad orchos,

Hæc Iouis inferni quondam furor impius herens
Visceribus: dilecta deo: quęsita per omnem
Trinacriam: nō sponte dedit sub tartara gressum,
Qui simulac vidit radiantia lumina diuę:
Obscura sub parte poli, fulgere tenebris,
Arripuit diuam, nimio succensus amore,
Et tandem matris precibus lassatus amicas
Reddidit ad superas sedes, lucemq; diei,
Quid non virgineo licitum concedere vultu?
Qui due minus licuit, leges q̄ soluere ditis?
Namq; vbi bisseno potuit perstringere mense
Coniugis amplexus, rigido & conuoluere saxo:
Infera regna tenens, cœlesti lumine parto:
Impia dissoluit scelerati iura profundi,
Semestre ad superos tantum, vt perfundere posset
Alma decus: nostraq; libens regione vagari;

De raptu serpi.

Hæc & virginibus studiosius omnia prębet,
Coniugium, castosq; viros placidosq; ministrat.
Auxilium primo pueris in limine portans.
Et fœtu, & matri, miro succurrit amore
Hinc Iuno dicta est, magnum celebrata p̱ orbē
Quod iuuet alma viros, hec natu maxima fecit
Saturnum genitis primo sub tempore patrem,
Siue quod illa Iouis soror, & coniuxq; supremi
Aereos nectens madidis humoribus ignes
Sufficiat gremio varias pro tempore formas,
Siue poli series: & cœli traditus ordo
Hanc natis tacita faciant ratione preesse,
Humida vis quoniam crescentibus apta figuris,
Quas solis radius descendens ęthere ab alto

Iuno.

Humiditas lunæ cum ignis caliditate p re sunt generandis rebus.

Asseruat proprio motu: & seruata reportat
Luminibus phebes augendum: que duo cuncta
Sufficiunt: generatq; nouum de semine semen,
Atq; quod est natum viget in sua tempora factum,
Dum Lunę radius, solis lumenq; decorum
Lustrabunt Conuexa poli terrasq; Rotatu:
Nunq̄ deficient generantia semina mundo,
ronostica Hęc maria & ventos, tempestatesq; sonoras
npestatum Concitat, & nigra cœlum ferrugine tingit,
urarum. Hec etiam causas nymborum noscere certas
hymbri = Edocuitq; simul quo sydere decidat hymber,
s. Nam medium quotiens orbis dimensa volumen
Oppositos cernat phębeę lampadis ignes,
Vel ter septenis lustrarit solibus orbem:
Saturni radio, martis vel pressa maligno:
Occupat assiduo nigranti sydere terras,
Pessima si condat vultus sub sydere aquoso:
Aut gelidi aspiciat saturni lumina quarto
Opposito ue loco: vel cum renouauerit ignes,
Dy superi, & mẽtes, quibus est in hibere potestas,
Infandam terris hanc vos depellite pestem.
Pronostica se Lucida montanis si forte effulxerit igni
renitatis Nec maculis infecta globum porrexerit atris,
Tunc largus portendit opes: atq; horrea complet,
Dum modo felices stellę sua concaua lustrent,
Fieri hominũ Sic igitur vario suspectans lumine diuos
mores secun= Fertur, & alternos perflat mortalibus ignes,
dũ lunę aspe= At quotiens marti fuerit sub tempore partus
ctum ad cęte Proxima, vel calido flammescat sydere phœbi,
ros planetas. Saturni ue senis radio: tum lucida mentes
Imbuit:

Imbuit: et mores natis, quos quisq; Deorum
Sectatur: proprias artes studiumq; vagantum
Exhibet, hinc iustos alios, quosdamq; feroces
Accipimus, pigros aliquos, tardosq; videmus,
Versutosq; alios, placida & cum mente quietos
Hinc artes varię, Nautas. studijsq; potentes — Artes esse uersas se dum Lunam guram ac netus.
Agricolas quosdam, vel ferrea bella mouentes
Et quosdam mentis vacuos celeresq; calore
Non nullos: frigent alij: mens omnibus vna
Nunq̃ aderit: sed quisq; sua sub mente laborat,
Hac & terribiles hominum descendere morbos — De mor mitiali.
Compertum: subita pressos cecidisse ruina
Ad terram: veluti percussa a pondere magno
Pręcipitata dari, post corpora fœda iacere
Et resupina solo, mentem quoq; perdere: & ora
Dentibus incussis spumantia vertere circum,
Caligare oculos: tremere artus: labraq; volui
Et lachrymas vltro fluere: & conuoluier ictu,
Nec sentire tamen languentia corpora morbum,
Hoc & mercurio tribuunt: cum concaua phœbes — Causa huius morbi.
Non cernat: vel nulla sui sit flamma sub ortum
Nascentis pueri: vel virginis astra locẽtur.
Sin fuerit martis radius violentior illic, — De insanis,
Insanos reddit natos, captos ue furore,
Hanc propter fluere et pontũ, remeareq; cernes — De fluxu maris atq; refluxu.
Incertos pelagi motus, vastamq; caribdim
Rumpentem rapida pontum vertigine & ęstu.
flectere sub fundo pelagus, sursumq; referre
Turbine cum magno fluitantes vertice arenas
Hęc & si scimus cœlo descendere ab alto:

At tamen vnde fluuat, causas aperire parabo.
Inclite Rex: ne falsa tibi sententia fiat,
Appetit ad similem formam quodcunq; creatū
Naturaq; datum: similis natura sequetur
Humor aque fluidus, Lunæ sectatur acerruum:
Quę cum precipites peragret super æthera motus
Sic remeare datur, fluitantem crescere pontum
Huic vni parent fluctus, motusq; sequuntur.
Quales diua polo peragrat: sumitq; per alta,
At postq̄ moti fluctus maris, atq; resumpti:
Ingentes retinere cítos, non posse putandum est,
Æquora cum fundo moueant: reserentq; cauernas:
Vndarum cursus missi de parte profunda,
Sectantur Lunę motum, non illa quiescens
Adtrahit omne mari pelagus: spargitq; per ęquor
Pręcipue exoriens, & tractas concitat vndas,
Donec ad occasum veniat concursus aquarum:
Hos etiam venti pellunt: contraria semper
Vnda vado: minuunt vires, augentq; vicissim
Pręcipue cum diua polo sub parte aquilonis
Atq; nothi sedem peragrat: contraq; vagatur.
Vnda fluit, summumq; locum maria omnia complēt,
Hoc & in oceano maius patet, altius æquor
Tollitur, & maior cumulus descendit aquarum,
Difficile imprimis causas aperire latenteis,
Et quas doctiloqui certa sub nube ferentes
Liquerunt: veriti rationem reddere certam,
Tu modo certa precor rimator mente sagaci,
Multa modis multis aperit natura creatis
Astrorum influxu: que cuncta manentia ducunt

...usa reflu- ...s maris.

Virtutes, opus & causas si promere durum est
Expediam tamen hęc paucas: vt singula nostri
Membra regant capitis stellę, cerebriq; potentes,
Mercurio ingeniũ, Cerebrum Lunęq; dedere,
Saturno auditum Soli cor Pectoris ima
Iuppiter ipse regit, nec non causasq; fluenteis
Et Marti attribuũt bilem, & quę proxima felli.
Vnde irę faciles, & cordis dira voluptas,
Ac cytherea iecur retinet: Venasq; calentes
Queq; mouẽt cunctis venerẽ, & qua ducimur oẽs
Adde voluptatem, paucos mens ipsa fatigat
Spnere quod cupimus Lunę sunt mẽbra supna,
Et caput & cerebrũ: cuncti & qđ noscimus omne
Quod mortale potest animal retinere Deorum,
Hec si mercurio non conuenit: omnia perdit
Quę tribuit natura homini, mentemq; animumq;
Aut non perpetuo firmam, stabilemq; manentem
Qui si forte senis radio Martisq; rapacis
Aspicitur: fœcunda parit cum fœmina natos,
His omne infectat: quod mentem reddere sueuit
Egregiam: nullosq; illi dat seminis vsus,
Noscendi causas remouet: deliraq; semper
Mens homini: nullasq; tenet sub pectore vires,
At si forte Iouis radios: vel lumina cernat:
Optima largitur natis: partusq; benignos
Effiat: & caste deducunt tempora vitę
Ergo inter superos postq̃ sibi tanta potestas
Aereumq; globum flammis ardentibus ornat
Det fœcunda viris placidam per secula mentem,
Omnes vt pelagi fluctus, ncaturaq; genti

Vires astrorũ in membris homi[nis]

Cũ luna quã do mercurius nõ conuenit.

Luna aspecta a Saturno et marte cum mercurio existentibus.

Luna aspecta a Ioue

Sydera fœlici collustret lampade semper.

DE MERCVRIO.

ALtius euecti tandem penetrauimus orbem
Luna tuũ, iuuat et vẽtis nũc pandere vela,
Cylleniq; aperire globos, flexusq; rotarum,
Mercuriumq; poli totis deducere giris,
Et motus aperire suos, viresq; potentes
Pandere, & in lucem flexus numerosq; referre.
Namq; poli primus sectas, & concaua finxit
Alipedesq; leues glomerare per æthera currus,
Et motus conferre datos, flammasq; vagantes
Ambire, & solis variari lumine luces
Hunc &.n.certum est vicinum ad cornua phœbes
Flectere iter: celeresq; rotis curuare meatu
Apsidibus certis: nec plus discedere ab illa
Quàm sua signa procul distent a cuspide solis,
Tantus Amor Lunæ, Solis reuerentia tanta est.

Fabula. Hũc memorant quondã summi tenuisse tonãtis
Archanum: & versa tantum placuisse figura
Vt mersum oceano phœbum vinxisset in undis,
Impenditq; diem terris: placidamq; quietem
Sũpsisse alchumenam: Ioue natus ad æthera posset
Alcides penetrare deos, regnumq; parentis,
Elusum simili forma amphytriona superbum
Reddiderit, casto q; thoro iacuisset Adulter
Illius optatum veneriq; dedisse cubile

Alia fabula. Quid memorẽ ortygias falsa sub imagine vac
Eripuisse dolis: simili quoq; mente nouercã (chas
Deceptum: & patrios animos satiasse canendo
Vt caput absciderit falcato desuper ense

Quondam argos, centūq; oculos dulcedine captos
Presserit: & vigiles paulatim clauserit omnes
Inachidem cupido daret vt versutus amanti,
Quid ue dolis valeat: prompta quid deniq; lingua
Non opus est dictu: centum capit ille figuras,
Cum libet: & semper vertenti singula cedunt.
Singula vertenti cesserunt omnia voto,

At falsis vera inuoluit gens prisca: vetusto
More suo: cum cuncta deum vestigia signans
Mercurius, reddat proprias ad sydera formas,
Assimilemq; illis se prebeat: & iuuet omnes
Errantum radios maiores pandere vires
Et permutatis formis variare vigorem,
His sibi magna fides coelo, terrisq;, mariq;
Creuit: & esse deum mendax patefecerat olim
Ægypthus, mores illis, ritusq; sacrorum
Exhibuit, docuitq; viros altaria circum
Ignibus accensis sacroq; piamine thuris,
Posse homines penetrare globos, sedesq; supernas,

Veteres m[...] scuisse ver[a] falsis, mercurius [...]get illius p[o]nete vires cū quo associatur in figura.

Hunc natum nylo dicunt menphiq; parente,
Et celebrant mensem stelbontis nomine dictum,
Ast alij dixere Iouis de semine natum
Maia matre, simul cylleno monte creatum
Ardentiq; polo fixa, qua parte refulget
Taurus, & in frontis medio chorus inminet astris

De progenitoribus Mercurij.

Hic premit insomnes duro dare tempora lucro
Impellitq; homines naturę discere mores,
Saturni hospitio si fulxerit, astra ve signet,
Namq; Deus caute mentes, & pectora versat
Et grauiter mentem qui commouet: omnia recte

Mercurius facit homines [...]ęris cupidos & philosophos.

Prospicit, & celeres fallit via prompta loquendi,
At pensata manent meliori parte locata
Et nunq̄ fallunt animos meditata veloces,
Hic etiam cupidos auri, rerumq; nouarum
Esse animos hominum cogit, vigilare iacentes,
Omnia si cedant voto mortalia nostro:
Et quodcunq; maris magni circumtulit unda
Et quod terra parens ima de parte refundit.
Non tamen humanas posset satiare querelas;
Aut exhausta sitis parto requiesceret auro
Hanc parit orbe suo cyllenius: & premit atram
Visceribus mentem conuolui: terrea queq;
Appetere, & proprios nature linquere cursus,
Hic etiam maneis absconsos eliciat orcho
Sullimesq; vias cœli specularier idem
Naturaq; docet, causas & discere rerum,
Querere num Cesar viuat post tradita morti
Membra sue: vel cuncta simul cum corpore p̄dat,
An ne alias querat sedes, vitamq; futuram
Expectet: carnisq; premant contagia mentem,
Dic mihi quid prodest causas cognoscere rerū?
Quid labor, & multis animum deducere rebus?
Omnia si rapiet mors, & breuis hora Diei,
Si nil iuris erit terrenæ fecas in alto?
Cunctaq; si certo labuntur tempora fato?
quid iuuat ad superos rigidā conuertere mētē?
quid nam leta suis producere tempora rebus?
In tenebris an nostra dies: duroq; labore
Versamur ceca rabie, plenisq; furoris?
An mentes tantū deus, an sors impia versat:

posse homines saciari pensa cupidi e.

Mercurius facit astrologos & nigromanticos.

Questio an omnia morte soluantur.

alie q̄stiones

An nil posse datur: fingentes talia, fallunt,
Non cęli motus varij, non sidera, & ipsi
Errantes: sed quisq; sua sub nube pererrat,
Hinc illi varias fingebant corpore formas
Mercurio: quoniam tanto sub sidere mentes
In diuersa ruunt, cęca sub imagine vitę,
Quam qui pollutam vitijs, & pondere carnis
Dixerit: errantem ducunt ad tartara parcę,
Sin sua suspiciens deducat tempora cœlum:
Imbuat & mentem, rectum, sanctumq; piumq;
Aut doctas properet studijs contingere ad artes:
Hic cœlo dignus, superas & scandere sedes
Talia mercurium concesse tempora vitę
Perduxisse ferunt: & sacras isse per artes,
Ingenioq; suo diuum sibi poscere sedes,
Qui q̄q̄ paruo lustrauit tempore terras,
Deduxitq; tamen mortalia pectora cœlo,
Et penetrare dedit suspense męnia flammæ,
Scrutariq; polum: causas & discere rerum.
Atq; aperire vias nature, & quęreremotus
Astrorum: primusq; globos errantibus aptos
Instituit: signis partes, & nomina ponens,
Hic vicina tenet soli sua lumina claro:
Et sedem cœpit solidam sub virgine primam,
Et geminis, Lunę hospitium solisq; secutus,
Vt sedeat cancro propius calidoq; leoni
Et dicunt non posse globo peragrare per omnes
Signiferi partes: nec longius ire per illas:
Quam sua sit solis sedes, contermina sedi,
Qui cum se videat paulo tamen inde reuolui:

quisq; sci[illegible] fallit.

conceptus [illegible] tiquorum

q̄ spe vitę [illegible] litur, erra[illegible] perit.

De vita mercurij.

Domus mercurij eē iuxta solis et Lunæ domialia.

Nō elongari mercuriū a sole nisi per 28. gradus.

repedatio Abiectumq; procul, radios veneratur & astrum:
Mercurij. Susceptum iam liquet iter: propriosq; meatus
Comprimit: atq; iterum repetit quos legerat orbes,
Et celer ardentis refugit sub lumina solis,
Inde suos auget motus: ambitq; rotarum
Curuatus celeri motu: post lapsa resumit
Tempora: tum pigro repetit vestigia gressu,
ortunā sum Hinc semper sumit miseros fortuna rotatus
revires ex Interdumq; frui lætis largitur: vt alto
o gradia Fixa loco: vel summa tenet fastigia currus,
one, et dire At cum subpressum pedibus tenet ille meatū,
one planta Heu quantis miseros inuoluit cladibus atrox?
rum. Et q̄ fallaci deceptos tramite vero
Ludit, & elusos docuit quid sydera possint,
Diuersos esse Quid tibi cōmemorē quales legat ille reflexus
Mercurij mo Pernix vel quali vertat se cardine cœli,
tus. Nititur in boream radianti sidere prepes
Cum super ottipedis conscendit brachia cancri,
Vel geminos lustrat fratres, vel virginis astrum,
Aut metam cœli mediam, qua sydera signat
Scorpius, ad cœli spatium duo sydera calcans,
Tum gelidæ querens iterum confinia Lunę
Proximus est centro terræ: quo semita diui
E centrum curuo designat limite girum,
Qua gemini cœlo pisces luctantur in alto,
Inualidusq; polo, terris sua lumina præbet,
Sic postq̄ tetigit medium gyriq; poliq;
Frigida dimensus loca cœli, parte refulget
Splendidiore globi, fundens mortalibus ignem
Hinc superos almo radiorum lumine lustrat

Precipue si prima tenet vestigia: iuxta
Exortum: cœli media vel parte moretur.
Et tamen assiduis flammescens orbidus affert
Hos merci promptos: hos curuis nauibus aptos,
Hos causas tractare docet: motasq; tueri,
Astrorum motus alios: causasq; latentes
Scrutari, nec firma suo sunt pectora motu,
Mille magisteria & vitę discrimina inertis,
At circumflexos anno cum voluerit orbes
Obcliuemq; globi callem: si defuit illi
Ad numerum: quo quisq; deum percurrit olympũ,
Porrigit in reliquum breuioris tempora lucis,
Hinc varij fiunt motus: hinc rectior ordo
Hinc repedare datum cyclos iam parte rotatos
Et q̃q̃ gressus nunq̃ reflectit ab orbe
Ille suo: parui peragrat cum concaua cicli
Et modo suspensos, pressos modo cõprimit orbes,
At tamen aduerso motu legit astra nitentis
Signiferi: & vario transcurrit turbine signa,
Cui si cœlicolum licuisset querere sedes
Aut ambire super nitidi confinia solis
Ignitos nocti radios prestaret ab alto,
Qui superos celeri motu si flectere posset
Aut phœbi ardentes licuisset querere currus
Mortales hebetare vices, casusq; sinistros
Posset: et e superis cunctis præstantior esset,
Terdenas cœli partes cum perlegit orbes
Longius abscendit phœbo: ne concitus erret
Orbe dato: quẽ summa tenet que reddita cunctis
Ter centum partes numero, terq; inde vigenas.

Mercurius secũdũ [...]sas cœli [...]tes diuer[...]mode inf[...]

Interdũ ãno, nõ nunq̃ maiori tpe mercurium finire cursum sui orbis.

ponit causam retrogradationis.

Triginta partibus elongari nõ posse mercurium a sole

60.ꝑtibus Sic omnis cœli adus, flexusq; rotarum
ōm cœli Partitur numero: summā ne quere minorem
um diui Maiorem ve globis: nulla est iniuria cœlo,
Hunc alijs statuit numerum, quem seruat & ipse
Ne sine lege polus vario daret ordine cuncta,
curiū vi= Hoc & concessum est magno promunere diuo
uas cōica Vt posset celeres diuum frenare figuras,
cū ceteris Quosq; illi statuunt venturo tempore casus:
anetis. Huic pensare datur, Iuuat & compellit ad iras,
ercurius cū Humanas signi formas si presserit alto:
arte Et martis radio se iunxerit orbe supremo:
Homicidas Exilium, cedis cupidos, mortisq; ministros
Falsarios Efficit: & falso damnatos crimine reddit,
Quiq; fidem scripto queris: vel firma manere
Que mandas testata tuo soluenda ne poti:
Quęre alium, nam nulla viro reuerentia tali
Qui sic natali diuos susceperit ambos,
Infidos mer. Sinq; seni iunctus: fidei non firma voluntas:
cū Saturno Non promissa valent: scripti non consitur ordo
Sed dabit ingenio vires: mentemq; profundam
mercurius cū At si mauortis radio solisq; refulget:
sole et marte. Audaces nimium natos, qui ferrea duro
Bellorum excessū, committent prelia campo.
Scipiades quales, fabij decijq; fuere
Hannibal & penus: Marius, serius q; iugurtha,
Ductoresq; feri tali sub sidere fiunt:
De mercurio At si lasciuę veneris conceperit ignes.
cum Venere Aut illi iunctus quacunq; in parte polorum,
Tunc cupidas nimium mentes: tunc pectora cęca
de mer. cū io. In rabiem luxusq; dabit, Ioue tactus at astro,

Imperio gentes reget: & mandata priorum
Æqua dabit: iurisq; viros, legumq; potentes,
Augustus qualis Cæsar, Titusq; fuere,
Alfonsusq; pater, tuq; & domus inclita auorum
Gentis Aragoniæ, longo quos ordine reges
Posteritas ventura feret non esse minores

Laus re-gentis a-nię.

Nam iam parta tibi laus: & pręstantius illis
Ingenium, superas vires & facta priorum,
Nec tua maiorum contenta est gloria fama
Sed genus omne tuum superas: & vincis honore,
Nam seu disceptent bello, regesq; ducesq;
Siue aliquid suadet Populo titubante disertus
Grandia doctiloqui Ciceronis verba ferendo
Tu superas: aciem si quando ad prelia ventum est
Exornare loco subitus suggesserit error:
Excellis Rex summe pari virtute priores,
Vnum restabat sullimis gloria famæ,
Vt tandem cęli motus, & sydera nosses
Et quo quęq; loco proprios dent astra rotatus:
Ne quid inexpertum, iam iam Deus ipse futurus
Liqueris: aut cœli sedem non noueris omnem,
Nec tibi displiceat cœli secreta, globosq;
Noscere: diuinos imitari & mente poetas,
Illa tibi, natisq;, domus stellata petenda est.
Quam genitor, proauiq; tui virtutis amore
Tantopere amplexi bellis, placidaq; quiete
Iustitiaq; pares: animi petiere vigore,
Quæ ne nota minus pateant: da lora secundis
Cursibus: vt plenis pandantur carbasa ventis.

LIBER
DE VENERE.

Tertia subsequitur sedes, & tertius orbis,
Hic cytherea tuas vires, lumenq; globosq;
Eloquar: & sparsas fulgenti lampade flammas,
Vos animę quęcunq; polum sedesq; beatas
Incolitis, venerisq; Deę loca summa tenetis,
Este duces: nam vestra iuuat presentia vatem,
Et tam sancta Dei genitrix, quam sidere in isto
Diua colo: summiq; sedes super ardua cœli,
Quamq; ego non nunq̃ veneris sub nomine ficto
Compellare meis ausus sum diua, Dearum:
Da precor his animum rebus, mentemq; quietam,
Vt valeam tante describere lumina flammę,
Namq; omnes cupidi poscunt sua numina vates.
Exortuq; suo gaudent: lugentq; recessu,

Veneris radio oẽs stellas vinci.

Atq; omnes cœli stellæ sua lumina condunt
Hac referente diem terris, tenebrasq; fugante,
Hanc propter diui flammas, radiosq;, remittunt
Et graue Saturni sidus, sic propter eandem
Gaudet: & aspectu crudelia fata recondit,
Amplexusq; suos optat mars impius: ex quo
Bella vacant: placidęq; fluunt data tempora pacis,

Paris pp venerẽ spreuit alias Deas.

Hanc propter frigius despexit munera pastor
Palladis armiferæ: Iunonis numina magnę
Spreuit: & optauit redimitos fronte capillos
Tyndaridos, bellumq; deum, Troięq; ruinam
Gentis Iuleę caput, & dux maxima Romę
Protectrixq; sue stirpis: quæ diua Nepotes
Extulit: vt toto valeat dominarier orbi,
Syluia quod virgo Troiano sanguine nata est

Hac duce concepit:partu & properante gemellos
Edidit:vt magne fundarent mœnia Romę

Pręterea quecunq; virent,florentq; per orbem
Hac duce nascuntur,semen generantibus aptum
Infundit genitis:natumq; ad lumina vitæ
Deducit terra augendum,Lunæq; tepore,
Vt solis radio calefactum uiuat in annos,

Oĩa prop veneris benignitatẽ nasc. & florere.

Hec renouare diem nocturno tempore posset,
Nam phœbo ardenti,Lunæq; simillima plenę
Sepius in tantis astrorum millibus vmbram
Efficiat:& cœlo lucem,terrisq; ministrat,
Errantes stellæ circum sua claustra vagantur,
Atq; datos peragrant flexus,propriosq; rotarum
Obseruant calles,certisq; amfractibus errant,

Sola stellar. Venus facit umbram.

At venus ipsa suo confidens lumine tanto
Excedit manifesta date confinia zonę
Cum tendat tauri longe extra sidera calcem,
Hoc nulli superum licitum transcendere limen
Non phœbus valet ipse potẽs,qui cuncta relustrat
Non alij possunt superi:veneriq; benigne
Cessit honos:quocunq; libet vestigia ferre,

Non q̃d propter venerem concessum,vt tauri signum genu egrediebatur signiferi latitudinẽ.

Adde quod & noctu (fama est)seruire cubili
Martis,& accubitu talamos conscendere diui,
Et phœbi ardentes non nunq̃ fallere vultus,
Et super oceanum longa sub nocte vagari,
Et petere interdum veterem Titona cubili,
Luciferosq; suis adiungere solibus ignes,

Fabu. a Martis et veneris

Titon

Hec & enim sumens astreę sidera librę
Gaudet in incessu:solis nec fessa rotatu
Nocturnos repetit motus:repedatq; priores

Signiferi partes: & solis fertur ad orbem,
rogradari Quattuor at postq̄ menses sic concita pergit:
rerem. Luciferos iterum pr̨ebet mortalibus ortus
uciferos Et tarde peragrat gyros: tum fixa videtur
notus Stare polo, demumq; dari congressibus orbem
Nam proprios auget cursus: post tarda vagatur
Orbe suo: gressusq; malo curuamine flectit,
Vespertinos Et terr̨e proprior solis calefacta tepore
motus Bacanti similis iacit inter sidera flammas,
Hincq; ferunt quondam pulli quoq; litora pori
Æthyopes es Æthyopes media signorum parte locatos
se nigros & Adtraxisse nigrum calida de sede colorem,
inginio leni Hinc exusta ducis regna adsumsisse leporem,
Fama viget: venerisq; sųe compingere mores
Credere cælicolas æquum tenuisse tonantis
Imperia & leges: veneri sed munere magno
Concessum media signorum a parte vagari,
Quare venus Interdum breuiore mora conuexa rotarum
sit cursu mo= Circuit: vt subter, vel sursum deuia fertur
do celer, et in quod quoniam varium, nec non cognoscere durū
terdū tarda. Quas potero causas rationis, & orbita que sit
Expediam: dictis aurem, mentemq; moueto,
Varias ponit Nam seu diuersos orbes, ciclosq; reflectat,
opiniones de Seu ferat ad fixum propria sub lampade centrum,
spera veneris Solis & accessu candentia lumina sistat,
Seu calor ille ingens, phœbi conuexa sequatur
Illius appositos orbes: vel diua rotetur.
Phœbea sub luce polo: non noscere promptum
Nec quibus illa vijs incedens æther̨e puro
Longius a terra sinuosa volumina vertat,

Nam solis menses superat, minuitq; rotatu
Nec tamen ardentem solis dea deserit orbem
Sponte sua: sed parua rotę cũ concaua pressit
Ocius ocurrit: phœboq; celerius heret,
Hinc flammata deæ clarescunt lumina, postq̃
Deserit ardentem solem, tardoq; meatu
Fertur equis: gaudetq; suo de lumine prepes,
Et similis phœbo cursu: modo nulla prioris
Signa tenet: variatq; vices firmatq; vicissim,
Lucifer ante diem exoriens: sed noctis in umbra
Hesperus est, sidus cœlo fulgentius omni
Est in sublimis tauri fulgentibus astris
Huic locus ad vernas cum sol conuertitur horas
Quem colit: vt virides submittat terra colores
Ipsius insignem gemmis, auroq; coronam
Roscida purpureos spargens aurora colores
Purpurat: & roseum subfundit in ore ruborem,
Tum dea sullimi curru tytania regna
Vt primum lustrare oculis concessa potestas
Assummit rubicunda comam: iubar inde verendũ
Spargit humo: pura conlustrans lampade terras,
Insignes magni phœbi sectantur habenas,
Mille animæ quas ille deę pro vertice nectens
Lucentes cœlo radios, terreq; ministrat
Has dea suscipiens diuum mentes, animasq;
Cæsareosq; duces, & quos domus ipsa creauit
Gentis Aragoniæ, cœli qui sidera lustrant,
Et quas ipsa sua ducet de stirpe Nepotum
Assurgit manifesta polo, tum ianua cœli
Panditur, & noctis grauidas diuerberat umbras

Venerē fi re in anno bis cursu terdum dere.

Fictio de matutino veneris exortu.

Alia fictio

Adducitq; diem: phœbiq; refertur ad orbem,
Sic postq̃ tenebras terra discussit ab ima
Et lustrare datum circumlocat peruia genti,
Leta suas terras repetit, troiamq; iacentem
Quam coluit, viridemq; paphon, Cyprũq; feracẽ,
Et Crete antiquam sedem: quas illa per oras
Incolitur: mistosq; aris aspectat odores,
Huic postq̃ longo ritu celebrata sacerdos.
Et super impositę flammis arsere columbæ
Munera læta prius redolentia thura sabeum
Et nardi spicas, calidi quoq; floris achantum,
Tum Romana super fertur capitolia, natos
Et magnos visura duces, regesq; superbos,
Quos dea sullimes cœli peruexit ad orbes,
Vrbe quibus media fulgent auratq; dona
Et centum templis candenti marmore valuę
Quos omnes venus alma polo cum celsa refulget
Sublimi vectos curru fœlicibus armis
Aspectans meliore globo videt esse beatos,
Venus cõbusta a sole. Que si flammatos solis conceperit ignes
Purpurea tunc luce caret: nec pressa refulget,
Infœlixq; loco perdit pro tempore vires
Venus egressa solis radios xlv. partibus posse venerẽ elongã a sole Post vbi concaluit, solis sub parte locata
Inualidas dat diua vices: fallitq; morantes
At postq̃ passim fertur solemq; relinquit
Quattuor vt denis & quinq; ab lampade solis
Partibus abscedit: sparsos post comprimit ignes,
Inde poli medio currentibus ordine circlis
Fertur equis, sistitq; gradum: ne concita flammis
Deserat ardentem currum, vel lumina solis

Sic varijs

Sic varijs agitata modis sua concaua quærit
Imparibus spatijs: q̄q̄ cœlum omne resindit
Mensibus exactis bis sex: velut obuia fulsit
Phœbea sub luce cadens, vel iunxerit orbi,
Nam quoties fertur pigro subuecta rotatu
Et repetit lectos orbes suspensa priores
Vnius ad solis metam perducitur anni
Interdum numeris cicli, curuisq; rotarum
Auget & ipsa dies terdenos, siue minores
Vt tarde remeat gyros, centrumq; epycicli
Nec tamen illa leues ne quicq̄ circuit orbes,
Sed varios reddit mundo motusq; vicesq;,
Nam si forte iouem fuerit compressa figura
Lucida fulgentes cœli cum circuit orbes
Et radios lunæ fœlici sumpserit igne
Tunc mentes hominum seruando reddit honestas,
Nec melior natis poterit fortuna parari
Mixta bonis, iubet esse bonos: sed lapsa malignos,
Non talis fortuna foret: fatumq; tremendum
Portendit miseris: & non variabile damnum,
At si magnanimi lustrarit signa leonis
Mirus amor laudis, pudor & mirabilis illi
Ad moresq; valet fingendos sola virorum
quod cupidas frenat mentes: vel claustra resoluit
Illa pudicitię: fuerint vt sydera ad illam
Aspectu nocuo: vel iuncta errantibus apte,
Pisce polo gaudet: quo quondam vecta feratur
Esse mari, tamen opposita sub parte grauari
Non dubium: cum nulla sibi consortia iungat
Mercurius: spernatq; deę moresq; iocosq;

Anno per uenus c sui orb

Venus cū ioue et luna.

Venus cū infortunalibus.

Venus in leone.

Venerē preesse moribus nati.

Venus gaudet ī priscibus

At nectit radio martem, frenatq; furentem
Et senis omne malum mulcet: flectitq; prementem,
Ergo omnes superũ postq; dea maxima flãmas
Accipit: & diri frenat mauortis acerbum
Saturniq; senis rabiem, luxusq; nefandos:
Optandum nobis fœlici vt lampade terras
Circuat, & longi perducat tempora amoris,
Optatamq; deum pacem, mundiq; quietem
Afferat: & rabiem crudelis comprimat auri.

LIBER TERTIVS.

LMA Dei genitrix, & cœli semi
ta virgo
Quę prius & Christi mater (q̃ sę=
cula) facta es,
Semina vel fuerint mundi & simulachra, iacentis
Vatis tolle animos, Fas sit mihi digna precanti
Sullimes phœbi radios, motusq; perennes
Pandere: & ardentes diui describere flammas,
Nam nouus aggredior cœli conuexa: globosq;
Obcentros medię telluri: & lucida cœli
Sidera: & ardentem bis sex animantibus orbem,
Nulli illos tetigere globos: loca peruia genti
Quęrimus, erranti nec dum bene cognita turbæ,
Et quoniam a magnis sumenda est gloria rebus,
Semita nec facilis cœli: sed deuia, quamq̃
Est animus memorare, fuit nam (sole creato)
Mirandum voluisse tuos conscendere currus
Phœbe pater: rapidasq; polo deducere flammas,

A magnis et difficillimis rebus gloriã esse sumendã.

Qui si per patrios flexus, nam doctus habenas
Flectere: & ardentem gemmis male compulit axē
quod tamen audendo superos conscendit ad orbes,
Emeruit clarum tenuisse in sęcula nomen

De Circulo Signiferi.

SIgnifer oblique fertur super æthera circlus,
Qui spheras, ęquorq́ rapit: simul astra globosq́
Errantū, celeri motu: vertentia & illa
Commouet: & rapida cœlum vertigine torquet
Hic curuas cœli sectas medioq́ refindit
Sectores austrine tuos: vbi diuidit æquo
Sole dies, vbi nox iterum fit maxima terris,
Et breuior signans spatijs, æqualibus ambos
Exactum qua parte globi sol comprimit anguem,
At suspensa manent cancri vestigia ad arctō,
Australemq́ globum signat capricornus ab imo,
Laniger æquales, & libra has continet horas,
Quattuor hæc signat loca sol manifesta rotatu
Signiferi: spatijs æquis cum perficit annum,
Nec patet ad visum circlus: sed mente sagaci
Finge illum: plenumq́ suis animantibus esse,
Hūc Aries, Taurus, Gemini, Cācerq́ figurant
Inde leo, virgoq́ subit, discrimine libra
Subsequitur paruo: quam post & scorpius ardēs
Arcitenens, flexum sequitur capricornus et vrna,
Postremo pisces gemini confinia complent,
Totaq́ congeries rapido subuecta meatu,
Et premit occiduo lucem, cogitq́ sub umbras
Sidera: contorquens axem, currusq́ rotantes,
Et quecunq́ simul volitans circumtulit æther,

In tropico Cancri.

Signorū xij. ordo et noīa.

Rapi omnia astra a motu primi mobilis

Perpetuoq; rapit cursu cingentia terram
Corpora: quæ rapidum cœli sensere rotatum,
Terra tamen grauitate sui non fertur ab illo,
Sed stabilis centrum medio confixit in imo.
Et iacet informis magno circundata ponto
Aera sub liquidum perili distincta figura,
Illa tamen caput attollit: nam concaua fertur:
Que si mersa foret pelago: viuentia nusquàm
Gigneret: aut genitum posset nutrire sub undis,
Nec plana est facie: quod mõstrant sidera, et ipse
Cum primum exoritur sol ima parte refulgens:
Paulatim terras lustrat: que ni foret orbi
Assimilis: propior nobis, & longior esset
Omnibus & terris patuisset tempore in vno,
Sidera preterea, motu reuoluta diurno
Deficerent pariter terris, caderentq; sub umbras,
Hoc terrę prohibet tumor: id non omnibus umbrã
Efficiat illa simul: sed sensim cedere lucem
Nunc alijs, alijsq; locis, variare tenebras
Comprehensum: punctusq; poli non omnibus idẽ,
Nec cynosura rotæ summo stat culmine cœli
Omnibus in terris, ima nec parte canopus,
Ergo vbi prima quies nobis, lux prima diei
Est alijs: tumor ille facit non omnibus vmbras
Esse pares: lucemq; dari non omnibus ęquam,
Hęc cunctis manifesta manent sub cõcaua cęli
Tellurem glomerasse suos orbesq; referre,
Quàmq; magna sui pars est demersa sub undis
Et iacet informis pessum circundata ponto,
Sed quę pars superans nostrum peruenit ad orbẽ

[Margin notes:]
...ã esse in ...ilem.

Terram esse sphericam.

Variari poli punctũ secun dum diuersas mundi p̃tes. vbi nobis diei initium alibi diuersimode oriri.

Aſpicit ignitas ſtellas, nec clauditur vndis, Quartā terr
Et ſi magna, tamen non eſt ex quattuor vna ptē apparere.
Partibus his, quas maſſa tenet, terreq; figura,
Quam circum varie gentes & buccera fœda
Pennateq; colunt volucres, habitantq; per ipſam,
Hanc ſuper immenſas luces, ſtellasq; vagantes
Orbe ſuo ferri videas, varioq; rotatu,
Maiores etenim quasdam glomerare meatus,
Vt diſtant ſummo ſtellati verticis axe Quaſdā ſtellas
Et quaſdam minimo volui cum turbine, quaſdam occidere quaſ
Stare loco, nullaq; vehi vel parte videntur. dam non.
Sunt que perpetua luſtrentur lampade ſolis
Imparibus ſpatijs, medio ſub cardine mundi,
Et quedam breuiora ferunt compendia, ſummo
Fixa loco nullis, ſemper que conſita centro,
At tamen eſt vnus cunctis remeantibus ordo,
Nec varij poſſent motus ſimul eſſe: nec vnus Nō poſſe ī eo
Diuerſis ferri viribus: ni ſectus ab vno dē cardine ſi
Alter in oppoſito: qui ſidera deuia ferret. mul eſſe diuer
Stellatumq; polum vario diſcrimine circum ſos.
Nam nec diuerſum patitur cardo ille rotatum,
Nec poſſet varios ſimul ex ſe ferre meatus,
Ergo ſub medio deſcriptus cardine vertex
Parte poli ſumma eſt: qua primum turbine magno De primo mo
Mobile perpetuo circumuehit omnia motu, tore.
Quem terre, pelagiq; vigor, flammeq; nitentes
Ætheris, aut puri calor, aut vix maxima cœli
Commouet: aut mentes volitantes, ſiue ſuperna
Vis diuina regens hos ſacra lege meatus
Concelebrat fulgore ſuo, totumq; gubernat:

ſContinuo motu cœlum, ſtellasq́ vagantes
Atq́, alias cœlo fixas. ſignisq́ locatas,
Raptando circum voluit: nusq̃q́ quieſcit
polo Huic etiam (fama eſt) alium ſubſiſtere contra
rctico. Et peſſum r. tinere poli loca tetra profundi
Infernosq́ lacus, & inanis corpora Mundi,
lice Maioremq́ helycę circlum compingit ad arcton,
ynoſura. Sed minimo eſt circli cinoſura aduecta rotatu
Diſparibus poſitę finguntur frontibus, vna
Vertit in alterius faciem: caudamq́ tenendo,
Inſequitur propere formam cynoſura ſororis
Anguis. Et caperet: in fuſus eo circumuolet anguis,
Qui medius circum ſtellis ardentibus errat
Et vetat amplexus fieri, ne ſedibus obſtent,
Sed miſtę ex varijs finguntur viribus ambę,
Temperiem vt cœlo faciant, terreq́, mariq́
Inter circulũ Quas inter ſolisq́ viam, cum diuidit æqua
equinoctialẽ Nocte dies ſurgunt diuerſis viribus aſtra,
et polũ articũ Que vitas hominum ritus moresq́ reportant,
eſſe diuerſa Quorum pars medio noſtro & ſub cardine fulget
aſtra que ſe= Et boream repetit, flammas pars altera iuxta eſt,
ptentrionalia Eſt in ſullimi circlo qui diuidit æqua
dicuntur Nocte dies flexus: quo curuus brachia cancer
Eſſe ẽt aſtra Subtendit: ſolisq́ vagum quę comprimit orbem
meridionalia Qui pariles findit circlos: finesq́ duorum
Signat (vt equantis medio) ſol fertur: & æqua
Lance polos menſus: qui cum declinat ab illo
Fertur in alternos flexus: medioq́ recedens
Aut hunc, aut illum contingens: inde reflectens
Vertitur ad medium circlum, quo laſſus abibat.

Et nunq̃ simili fertur regione viarum,
Semper & errando gyros appingit in ęquos,
Qui quantum medio distant a limine iusto De trop.
Tantum signa duo seiungunt axe polorum cancri &
Abmota, & parili numero sortitur aceruum pricorni.
Hos omneis ambit ciclos (qui cuncta reportat) De Zodiac
Signifer: & ternos medio circumligat vna
Dimensusq; poli spatium, sub partibus aequis
Diuidit in boream dextra sex signa relinquens.
Sexq; aduersa illis parili discriminat arcu,
Huius in inflexu medio notissima fertur
Semita, quam phoebus iustis cum partibus ambit de ecliptica
Signiferi partes peragrans in concaua gyri
Circuit omne solum: nec quicq̃ cedit ab illa,
Hac premit aethyopas: hac & sullimia querit
Signa canis prochionq; legit feruentia coeli
Astra, per ottipedem curuantem brachia cancrum,
Sic varias Zonę partes sol lustrat ab alto,
Et sedet ad fixus medio: seu mersa resindat
Concaua: vel superi peragret loca lucida coeli, De dierũ in=
Hoc ideo aduersa sol lustrat lampade terras, aequalitate.
Et magnum dispensat opus, noctesq; diesq;
Imparibus signat spatijs: curuosq; rotatus
Dimensus: non ęqua poli vestigia signat.
Aequa sui q̃q̃ peragrat vestigia cicli
Sed quia sullimes non nunq̃ fertur ad orbes Solẽ interdũ
Nunc propriore via terram metitur ab imo terrę ꝓximũ
Quo iacet ardenti capricornus sidere flexus, nõ nunquàm
Nunc centro terrę assurgit: qua parte superna remotum.
Orbe suo signat punctum tellure remotum,

equa Icirco spatijs metitur concaua in equis
gniferu Interdum maiore mora curuamina gyri
rare e= Non nunq breuiore globos percurrit: & errat,
um vero Qui si iuxta meat conuexa ecentrica terre
iter. Hec eadem non equa forent ad concaua cœli,
Hec nisi per medium findat data linea centrum
nosse e= Amborum: non iusta feres curuamina gyris,
solis Semper enim centrum tunc linea recta refindet
orbe signo Telluris, solisq; vie, qua labitur alto:
equaliter Cum deducta super coelorum concaua perget
ndi, nisi in Sub geminum extremo distans a cuspide terre;
auge & oppo Quantum summa potest solis via longior esse,
ito sue augis Hinc tardi soles terris celeresq; per annum
linea ducatur Solis equi: varias ducunt super ethera luces,
per amborum Nec tamem omne solum phœbi discrimina sentit
centra. Quamuis sub terris medium, tantumq; superne
Ratio de ine= Apparet cœlum cunctis mortalibus esse,
qlitate dieru. Nam modo signiferi partes curuantur in imo
Aliquibus in Nunc terris sese tollunt, totusq; resurgit
locis esse per= Interdum, variant illum loca singula terre
petuam lucem Atq; poli vertex causa est discriminis omnis
& aliquibus Signaq; preterea non scandunt partibus equis
e contra. Nec cunctis eadem mensura est mensibus anni
Signa nó equa Nam nostros visus distinguit in astra colurus
liter nasci. Hi duo sunt: alter contingit verticis axem
Adnexusq; polis: sed fit variabilis alter
De orizonte Sic quemcumq; locum nostro sub lumine queras
spere recte, et Hunc illi fingas circlum: qui finat orbem,
obliquæ. Quem variat scriptus vertex in cardine summo
Vt iacet ad terram depressior alta ve cernat,

Hec etiam terris lux est non reddita certis
Vt pote qui nullam norunt, his deficit umbra,
His solis radius nunq̃ sub tartara fertur,
Nam polus est illis varia sub parte locatus,
His nulla oppositis fulget lux alma diei
His ver frondiferum arridet: spargitq̧ virenti
Grammine purpureos flores, herbasq̧ salubres,
Bisq̧ alijs anno redit de cęspite aristas
Bis messes ęstus, bis portat & vua racemos
His: vbi frigoribus bis canduit humor aquarum,
Talibus in terris hec tempora dicta resurgunt,
Ast aiijs gelidus pendet de montibus humor
Et glacialis hyems fusco tegit omnia nymbo,
Hec deserta viris pars est: qua nulla videntur
Pabula: nec volucres concentibus aera mulcent,
Illic non homines: non vlla armenta creantur.
Vitalemq̧ ferę non sumunt lumine vitam,
Hoc propter rerum species, generataq̧ mundo
Ad proprias sumunt formas nascentibus aptas
Et certos seruant nascentia sideris ortus.
Queq̧ locis contenta suis: nam singula promit
Illius ęternus motus: simul astra reflexi
Signiferi, cunctis sed semina certa creatis
Corporibus selecta suis, primisq̧ elementis
Omnia sed nutrit tellus animalia: solq̧
Et qui perpetuo viuens animantia gignit.
Qui sobolem ex ipsa duxit maxa, illius ego
Gratia magna fluens mundum deduxit in annos,
Sol quoq̧ flāmiuomus (bis sex vbi sidera fulgēt)
Continuas peragrans parteis: causam generandis

Alia rati equalitatum.

Loca inhabitabilia.

Oīa locis & tēporibus debitis oriri.

Solē esse cau sam potissimā generationis

Exibet:exortu generans:perimensq; recessu,
Nam(veniente die) caput excrescentia tollunt,
Et condunt pariter cum primum mergitur vndis,
Qui licet in parteis geminas discrimnet orbem
Luce sua:gaudetq; viam tenuisse Deorum
In medio,dignum superis sibi poscit honorem,
Equius est superos legem tenuisse tonantis
Et certos coeli calles flexusq; rotarum,
quàm fuerat proprios fines,iussosq; meatus
Linquere:& iniussos spaciosos querere actos,
Hoc propter cunctis legem diuisq; deabus
Imposuit:radio flammantia sidera frenans,
Iuppiter ipse poli rector,cum marte superbo
Sole calent:non ipse grauis saturnus in alto
Contemnit phoebi radios:sed cepta resumunt
Conatua:que repedant proni:motusq; retardant
Impetibus solis tacti flammisq; perusti:
Illico conuertunt radios:maneantq; necesse est
Et certos linquant cursus:tum certa rotarum
Signa premunt:partesq; datas remearier vrget,
Et primas repetunt partes:vbi corpora sistunt,
Post flectunt breuiore mora,reuolutaq; sursum
Corpora:purpurei reuerentur lumina solis
Ast si forte roges quibus hoc contingat in oris
Aut quibus eueniat causis?aperire parabo,
Sed mihi cum numeris luctandū maxime rex est,
Et parteis memorare datas lapsasq; referre
Quis labor est?sudant artus:& magnus apollo
Adnegat,& numeris prohibet certare poetas,
Sed quoniam a summis labor est,et palma petenda

Sole dare legē meatus caeteris planetis Solē esse cām retrogradationis planetarum

114 ptibus si satur. ē oriētalis a sole incipit retrogradari et occidētalis eadē distantia incipit dirigi.

Cum non ex minimis ornentur tempora lauro,
Incipiam, tu carpe viam: quam Semita monstrat
Trita poli, nec vana putes compendia cæli,
Ad ternam cæli partem cum sidus oberrat
Saturni, solis radio (mirabile dictu)
Incipere ob pigros motus: & sistere gressum
At postq̃ oppositam phœbo capit ille figuram
Ima tenet conuexa rotæ, paruiq; epycicli
Sic mediam lustrasse viam, post altera pergit
Concaua, tunc iterum propria statione moratur
Ac postq̃ tanti regis bene cognita virtus
Binaq; circuitu loca sunt peragratu: manetq;,
Incipit erectos ferre ad sua sidera gressus,
Nec tamen ille prius nixatur pergere gyros:
Quam bene succensam solis videt esse figuram
Ad similem cæli partem sic fata dedere
Alternis ferri vicibus, ne leta virorum
Tempora: perpetuo maneant fœlicia mundo
Admistumq; foret fel dulcibus, optima prauis,
Et mestis leta aduenian: letisq; dolenda,
Mortalesq; virum varientur motibus actus,
Cætera sullimi gradiuntur sidera cursu
Et tardas peragrant partes recto ordine cæli
At quę subsistunt saturni sidere luces
Hanc seruant legem motus, verso ordine primo,
Et quæ sub phœbi gyro voluuntur & errant
Imperijs commota suis, varioq; rotatu
Excipiunt solis radios: repedantq; priora
Concaua: consimili ciclorum versa meatu,
Difficile est illis motus signare sinistros

Tres superesa sole nete cum soli opposi sunt in mec retrogradationis,

In secũda statione incipiũt dirigi.

Omnia eẽ admista fœlicia amaritudinibus.

Iouem et martem simul retrogradari.

venus et mercurius sæpius retrogradantur.

Impetibus, quoniam crebro variantur, & acti
In pronam cecidere viam languentibus aptam,
non assi Nec quicq̄ in lunę motu quid tale rotatus
r retro= Esse potest similem ad spetiem: sed redditur illi
atio, sed Nunc motus celeris, nunc tardus: et orbita fertur
ritas & Sole minor, motusq̄ rotę sic ocior illi est,
litas. Nec tamen exustum solis sulcare meatum
Dis licitum, non vlla datur vis tanta beatis
ullū plane Vt medio tendant secte; sed frigida olimpi
arum preter Signa petunt: boreāversus: vel consita ad austrum
solē incedere Dummodo sub Zona maneant, numerisq̄ tributis
p eclipticam. Interdum lustrare libet sub tartara terras
Oppositus coeli summo, tepidissima regna
Solis: vt accliues circum delatus ad orbes:
Nulla sit accessu tellus, aut orbita mundi
In munis solis radio: proprioq̄ calore
Nec sine sorte datum sol currus deuehat equa
An fuit anti- Parte poli, lucemq̄ suam demictat olimpo,
podes. Et totum circumdet opus, nocteq̄ dieq̄,
Sed tellus quoniam crasso cum corpore: nulla
Vi iubaris penetrare datum, sed subdita quęrit
Abdita telluris, que nulli peruia genti
Parte aduersa orbem terrę (si credere dignū est)
Comparibus lustrat spatijs: quibus omnia cōplet,
Nam si ceruleas pontus non extulit undas:
Nec littus desit terras habitantibus imas,
Non dubium similes illic dare corpora formas
Corporibus nostris, solem fructusq̄ referre
Et pisces: volucrumq̄ genus, formasq̄ ferarum,
Nec tamen oppositi nobis, contraria nostris

Corpora corporibus, sed terræ forma rotunda
Efficit, vt superis obstent inferna supernis,
Nec calci oppositum calcem: sed sistere longe,
Sic homines alios alijs obstare locatu,
Hinc dixere patres: vbi nox sit prima, diei
Principium oppositis: & tantos surgere soles,
Quàntum illis nox atra fuit, lumenq; refusum,
Occasum nostras cum sol petit actus ad oras,
Illic orta dies noctis diuerberat umbras,
Sic secreta legens sol inuia noctis opacæ:
Lucę carent terrę partes: quas aura diei
Lustrauit: noctemq; facit terre umbra iacentis,
Et solem non esse super confinia nostra

Non ... pes ... nobis ... tos. vbi nob... al ibi for... nebras e...

Hos alterna, sagax, affert natura rotatus
Et varias mundo facies cœloq; repostas
Vis diuina regit clausa ratione gubernans,

Naturam & deum cuncta gubernare.

At postq̃ subter sol defert luminis orbem
Tunc mare qđ magnũ: tunc flumina consita ripis
Humectant cœli spetiem, frigetq; carente
Sole locus: nubesq; sedent in montibus altis,

Carente sole aerẽ humectari.

Qui si non calidus, tamen hęc mortalibus affert
Nunc æstus, flammasq; leues: nunc frigora terris
Nec talies (quales reddunt data corpora) formas,
Non ego nascentem phœbum mirabor ab ortu.
Non ignis vomitum dicam, flammæue nitorem,
Sed corpus solidum spiris ingentibus, omnem
Terrenæ molis faciem lustrare superne,

reprobat quorundã opinionem de sole:

Has seruare dedit leges natura creatis,
Vt menses solis motu signaret habendos
Vt duodena premens curuati sidera cicli,

Annus conficitur ex xij signis quas se peragrat.

fativim depre= i. — Hic etiam fati causas dubiosq; Tumultus
Edocet: vt varias subfundit lampade luces,
Hic hominum vitam signat, mortemq; futuram,
Omnibus & signis connectit singula certis,
..unio. — Nam si forte suos terræ cum porrigit ignes
Se luna opponat media inter sidera fratris,
Horrendos tunc ille dies mortalibus affert
Si fuerit radio saturni & pondere tectus,

Fœlices fuisse causas rerum q adiuenerit — Felix qui mentem superum causasq; latentes
Et secreta poli potuit cognoscere primus
Luctantesq; deos nouit: stellasq; potentis
Mortales hebetare vices, illasq; grauare,
Illi non studium belli: non diuitis auri
Cura fuit; sed sancta deum perquirere templa,

Tales milesi9 — Milesum talem referunt docuisse labores
Solis, & infectę pallentia concaua lunę

Gallus sulpitius. — Sed romæ primum Gallus sulpitius urbi
Excidium docuit miserum, latioq; perari,
Prę sserat ardentis nam sidera fulua leonis,

Bis mēse posse lunam eclipsari. — Ast lunæ obscuros vultus in tempore mensis
Bis fieri potuisse docet, Solemq; Meatu
Non posse a superis lucem cessare coruscam,
Ni peragret cæptum bis ter per signa rotatum,
Ter quinis vtrunq; polo pallescere vultu
Comprehensum, lapsis etenim potuisse diebus,

De lunæ eclipsi — Nec prius in spatium breuioris temporis orbē
Abscondet lucna suum: q̄ cornua pleno
Iunxerit orbe dato: fratris quoq; sumpserit ignes

Prognostica eclipsium. — Oppositos, cemri medio, nec distet ab illo,
Qui si pallentem cælo signauerit orbem

Vndiq; venturam pestem: cladem[que] parari
Immensam Et superos sparsuros æthere nymbos
Humida si fuerint defectus signa Sed ignes
Ignea signa dabunt Ventos leuiora reportant
Atq; niues, si signa premat frigentia phœbus.
Quę quocunq; loco vẽtura, et qualia, mõstrãt
Signa poli: cum queq; sua sint parte locata
Ad quorũ formam mortalia corpora, et vrbes
Accipiunt ortus, pecudes volucresq; canorę
Herbarumq; genus, tacito subscenditur igni
Paulatim minuens vitam, viresq; potentes
Quas genitis dederat cunctis sol aureus ortu,
At cum sub formis hominum subduxerit orbẽ
Humanis ventura lues certissima formis,
Terrea quadrupedes, & corpora bruta ferarum
Et segetes, fructusq; soli, frumenta, pecusq;
Terrificant, volucresq; grauant sua signa superno,
Et quos stella viros partu signauerit ortu
Queq; nocens figura deum sub cardine solem
Aspiciat: vitęq; locum pulsauerit ipsum
Hic etiam seruare dedit quo noscere posses
Temperies, aurasq; leues: quo flamine venti
Vivalida excitiant neptunia regna profundo.
Hic etiam claros ducit per sęcula natos
Sublimesq; animas, et fortia pectora prebet,
Ingenium vires superat: rerumq; potitis
Pręstat opem: si pura sui sint lumina vultus
Hæc nullus superum potuit superare nitore
Nec virtute pari quisq̃, proprioq; calore
Excedet solis radios: nam lumine ab ipso

Secũdũ sign[...] rũ naturã d[...] na eclipsis. ventura

Aspectus ali[...] rũ plãtaru[...] ad solem,

Pronostica[...] ventorum,

Solis signific[...] tio super reg[...]

Claritatẽ so[...] lis a nulla st[...] la superari.

Terra, mare, & liquidus flammis incenditur aer
o. Aurea sint ergo puri sublimia solis,
Et nitidas reddat fulgenti lampade luces,
Cęsareamque ferat requiē, sęuosque tyrannos
Obruat: & placidę componat tempora pacis,
Impia funestę dissoluat sęcula gentis,
Atque alios reddat natos melioribns annis,
Et tu summe Deum pestem depelle futuram
Humano generi: meliora & tempora presta,
Dum pendent miseris labentia sidera fati,

DE MARTIS STELLA.

Proxima sunt soli Martis confinia, & orbis,
Ferrande armipotens, pacis, bellique, peractor
Laus regis. Vnde tibi in populos famam, laudemque parasti
Ingentemque animis cunctorum nectis amorem,
Sed veniet certe tempus (modo vita supersit)
Quo memorare tuas laudes & facta licebit,
Et populos bello victos: gentesque subactas
Nunc alio nos musa vocat: paremus ouantes,
Et quis erit qui non timeat mauortis ad orbem
Scandere: flammati lustrare & numinis ignes?
At mihi non vires, non tanta potentia menti
Te sine non animus, sed (si tua gratia presens)
Incipiam, patiare precor percurrere cœlum,
Namque ego succensus famæ melioris amore
Te duce sullimes martis dicam ordine giros,
Pauca prius dicenda tamen conformia cunctis,
Ante suos quàm flectat iter mea musa per orbes,
Quod si non magnis cœptis audacia presens
Suppetit: aut humili serpit mea musa rotatu,

Hęc itidem temptasse tamen, sat maxima laudis
Pompa manet: frontemq; dabit circundare lauro,
Diuersę cœlo facies, diuersa colorum Stellas et
Effigies: pallent quędam, fulgentq; corusco uersorum
Lumine nunc aliæ, rubicundaq; sidera martis, lorum.
Clara Iouis facies, vęneri sed purior orbis,
Mercurio sub russa: seni pallentis imago,
At phœbe splendens, candor cœlum omne serenat,
Hos omnes solis radio fulgere necesse est nõ lucere st
Cum nullæ cœlo luces sine lumine solis, las nisi a sole
Luminis ille quidem fons admirabilis extat,
Quo cuncta in cœlo, terris, pontoq; relucent,
Quo sine nec lux est, splendor nec redditus orbi,
At si cœlicolas formis differre videmus
Maioresq; alijs alios, orbesq; nec vno
Assimiles, splendore pares nec reddere luces,
Materies tamen est eadem: subiectaq; nulli omnes stellas
Corrupto: non illa virum de semine facta est: esse eiusdem
Non ignis, flatusq; leuis, mare, terra, nec aer. materiei.
Occeaniq; patris, nec quicquàm cœpit in alto
Sed cœleste, deum cœtus compactus ab vna
Re solida: stabilisq; polo, semperq; rotatum Corpora cęle
Impatiens algoris agit, nullusq; meatus stia in altera
Alternare potest sullimia corpora cœli bilia sunt.
At mauors calido suffundit lumine terras De natura
Ardentemq; sua spargit de lampade flammam, Martis.
Nec calet ipse tamen, nec et est calor additus illi,
Est rubicunda deo facies, similisq; pyropo
Quo mortale genus mortis discrimina sentit,
Hoc irę faciles, rixę, subitiq; furores

Infelixq; deo sidus: mortalibus arma
Suggerit: & placidæ deturbat tempora pacis,
Hoc febres nocuæ; capitisq; grauamina & estus
Asperat & fauces dolor intolerabilis ægro,
Hocq; rubent oculi languentum: concitu bilis
Efluat, & nimio turbantur corpora motu
Assiduo depressa malo, feruoribus ardens
Ægraq; mens varias voluit sub pectore curas
Adde quod impatiens recti, placidæq; quietis
In furias, ignemq; rapit mortalia corda,
Qui prius excelsas superum q̃ scanderet arces,
Vt fama est, priscæ gentis certamina sanxit,
Bellaq; conflictu docuit peragenda cruento
Nunc sudibus duris, tereti nunc spargere plumbo
Arma viris, galeasq; dedit: parmisq; sinistras
Implicuit fragili libro, vel triplice tergo
Et clauam inseruit dextræ, nam lancea nondum
Aut ensis fuerat, nec firmo robore torax,
Nullus equo fidens norat fera bella mouere
Non sonipes campo mauortia prælia vidit
Sic postq̃ rigidas armauit casside turmas:
Miles & occepit fossam producere vallo
Accinxitq; (nefas) homines mucrone corusco,
Ambitioq; potens belli certamina fecit
Et ciuile malum patuit: discordia demens
Accepit mentes hominum: causæq; malorum
Luxuries, & amor regni immoderatus, adegit
In furias armare manus bellumq; mouere,
Hinc seruis arma in dominos: hinc impia facta
Heroum, qui tela tibi bellumq; pararunt,

[Margin notes:] ...itudines ex marte ...emunt. | ...ars pacis et ...uietis impatiens. | Martem repperisse arma pugnantibus. | Causæ bellorũ | Laus regis,

Et potuere pati predas agitare tuorum
Succendiq; domos: & pacis rumpere leges
Inclite rex, victorq; potens, linque arma cruenta,
Cum non vlla tuo peraguntur prœlia regno,
Italia gallos iecisti, tempore ab illo
Regna tenes tranquilla patris: nec cernitur hostis
Aduena: nec quisq̃ qui bella nefanda moueret,
Vicisti indomitos: sat sit vicisse rebelles,
Parcta quies: culpaq; vacas, tibi palma paratur,
   Non duces fecere tui, nec sidera cœli
Sed labor, & studium, pacis, virtusq; suprema:
Vt bello extincto peraguntur & ocia pacis,
Non aliter quesita tibi laus optime regum — Comparatio.
Quam cum fœta parens vtero profudit alumnos, — Fabula.
Heu miserum dictu, tellus (mirabile) partu
Immanes hominum formas: monstrosaq; membra:
qui dubios fecere suo certamine diuos
Belliger armatos sceleri non contulit arctus,
Nec tulit ille othon regnum affectasse tonantis
Tempore sed postq̃ dubio bene profuit armis,
Et patrias iuuit vires: audacia creuit
Cœlicolis: nemq; ille ferox concurrere contra
Ausus, & impositum tunc pellion obruit osse
   Hoc propter martem solem uoluisse propinquũ: — Solẽ voluisse sibi martẽ esse propinquum.
Atq; iouem firmasse suas hoc sidere partes,
Ne deus externas gentes super æthera solus
Quæreret, aut alius regeret male doctus habenas
Ne ve foret terris superis qui bella cieret,
Aut iterum audendo temeraria prelia ferret:
   Iuppiter arma deo [illegible] atu t bellisq; ministrum

Inſtituit: bello ille potens horrentia circum
Arma quatit: gaudetq́ꝫ manus committere ferro,
Namq́ꝫ ſibi e molli non ſunt prӕcordia cӕno,
Ferrea ſed, duroq́ꝫ manent in corporӕ vires,
cet militiæ Sed decuit circum ſolem ſtatuiſſe furentis
rincipē eſſe Arma dei, regemq́ꝫ poli, medioq́ꝫ locatum
ıxta regem. Militiam circum ſedes tenuiſſe ſuperbas
Et firmaſſe ſuum mauortis ſidere regnum,
Aſtra eſſe in Prӕterea ſunt aſtra locis contraria multis
cœlo aſtris cō Oppoſiteq́ꝫ faces cœlo: numerare licebit
trariӕ naturӕ Et ſtellas non eſſe pares quis deneget illic?
Oīa habere Cum nihil æterna fuerit ſub lege creatum
ſuū cōtrariū, Quin ſibi non cernat contraria fata rependi,
Venus ligat Nam niſi ſic aſtrum veneris vel iuppiter obſtent,
Martē & , e, Vt tollant ſplendore ſuo diſcrimina martis,
contra. Nunquàm parta quies: nuſq̄ fera prelia deſint,
Impatiensq́ꝫ boni mauors, nil tempora penſat
Vltima: nil curat nec lapſi temporis acta
Martē cōue= Qui q̄q̄ phœbi radios, flexusq́ꝫ rotarum
nire cū ſole, Sidere ſectatur, ſullimi a parte polorum
Phӕbea cum luce tamen non diſcrepat actu,
Nam ſequitur motu ſolem: currusq́ꝫ rotantes
Cōprimit et flāmas veneris: quibus horrida frenat
Bella: quibus galeas, & tela minantia frangit
Quӕ quàmquàm cœlo depreſſior, ille ſupernus
Inſenſusq́ꝫ deӕ, tamen hic feruentia ſolis
Lumina complexu non reſpuit: altera Turba
Errantum, ſolis radios formidat: & illis
Auget opus: quacumq́ꝫ parat deducere vires,
Aſt alij imbelles: ſiunt cum lumine ſolis

Et tentare ciuem (qua pergit in æthera) sectam, Planetas
Quodq; minus pauidus, minus et mars ipse reflexū preter ma
Solis habet, propiusq; suo decursitat orbi debiles s
Nec tamen est omni resolutus lege: nec omnes cum sole.
Aut pariter peragrat ciclos: ortusq; resumit, Martē mi
Sed petit occasum resupina parte epicicli retrograd
Vnde iterum lectas parteis repedare priores q̄ alij plane
Haud dubium, vertiq; globum verso ordine primo

Qui postquàm solis radios acceperit almos
Ad quartum cœli partem, qua distat ab illo
Vertit ęquos, stantemq; putes super æthera diuum
Et velut ad fixum ciclo non voluere massam,
Post etiam pigrum resupinum querere cœlum
Et non consimili ferri super æthera gyro,
Sicq; celer, tardusq; mora, ferturq; vagando
Qui seu decliuem ciclum, seu parua roturum
Curua premat: sidusq; ferat glaciale sub arcto
Vel circumflectat tepida sub parte meatus,
Non tamen immunis cursu regione viarum
Quin referat partem motus, gressusq; priores,

Hoc ideo alterno deducit tempora motu
Atq; duos cursu tardus descendit ad annos In quāto tp̄e
Semestriq; minus, celeris si cursitet orbes Mars p̄ficiat
Circuit omne solum spatiosis orbibus actus. sui orbis cur
Hic propriore via terrę confinia cernit sum.
Fumida cum peragrat loca cœli: cumq; sub vrnis
Fertur equis: longeque videt fera signa leonis

Ast illi regnum signo: Capricornus honorem
Exhibet: extremas cum pergit querere partes Exaltatio
Huic locus abiectus per iniqua parte refulget Martis.

diuerso artis motu riari aca- entia in mũ o hoc.

Qua dubius conferre manum, qui prelia tentat
Hinc varios hominum casus, variosq; malorum
Efficit euentus, summis contraria miscens
Stella nocens si regna tenet, cum voluitur annus,
Hinc fœcundus ager sentit sua damna perustis
Messibus, & steriles reddit vindemia botros,
Pomaq; cernuntur viridi de stipite lapsa
Ad terram, sterilesq; dari messoribus agros,

artis ægri= dines.

Hinc febres, pustęq; vigent, nam concita bilis
Feruet: & exustus toto de corpore sanguis
Arida membra quatit, pectusq; fatigat anhelum,
Siccantur fauces, oculi lachrymantur: & humor
Vitalis, linquit corpus: creberq; meatu
Pulmo: nec e faculi descendit anhelitus auras,
Hinc subiti fiunt morbi, pestesq; timendæ
Atq; repentinę mortes, casusq; nefandi
Fitq; palam quodcunq; parat, quodcunq; minatur
Vi magna conferre libet, subitoq; furori

Omne subitũ est a marte.

Ingerit arma ferox, & sumptis æstuat armis
quod subitum terris, cœlo pælagoq; paratur
Mutaturue loco: celeriq; recedit in ictu
Hoc totum calido martis de sidere fulget,
Ergo alterna deo voluuntur tempora mundo,
Et subitas reddit causas, certaminis iras,

De martis & Saturni quadrato,

Quem si saturnus quarta de parte figurat,
Aut illi contra fuerit vel parte locatus,
Et premat astreę signum vel castoris astrum,
Aut vrnas cœlo pluuias fundentis aquari
Bellorum motus portendit: bella sequentes
Exitium, pestemq; grauem, cererisq; laborem

Terrea si fuerint signa hæc, terrena fatigat,
Arrida sin ventos: sin torrida flamma vagatur
Has ventura super clades confertur egestas,
Ad iouis imperium quotiens sua lumina flectit — De Marte Ioue.
Ad pariles cœli sectas, terræ ve figuram
Dirigit in melius tali sub sidere cuncta,
At si vicinum soli subduxerit orbem — Mars cum sole in ariete.
Lanigeri signo tectus, fuluiue leonis
Difficiles regum causas & fortia facta
Bellaq; tractabunt geniti, fient quoq; reges
Aut similes magnis ducibus, rerumq; potitus,
Ille sub occasum vergens ad tempora partus — Mars in occidente.
Cum natalis adest puero: ventura minatur
Damna: vel obtrūcam corpus per vulnera signet,
Persea si tangat vel gorgonis ora medusæ — Mars ĩ tauro
Comin gens bustum tauri sub fronte locatum
Percussi pereunt gladio fientq; figuræ
Assimiles, regis iussu morientur, & ira
Is nonam cœli sedem, si forte grauabit — Mars in .viiij domo.
Saturni iunctus radio . stellisq; malignis
Ambiget in legem magno & cū crimine manes
Eliciat ad superos ardenti a flumine ditis,
At veneri quotiens septena sede propinquat — Mars & Venus in .vij.
Aut radijs diuæ sese commisceat almis
Pollutas luxu mentes, castumq; cubile
Inficit amplexu vario, si signa diurna
Presserit: accubitu vetito se miscet: & illi
Inseruit misere, legis mandata refringens,
At si fœmineum signum lustrarit ab alto: — mars in signo fœmineo.
Non dubium pronas veneris per crimina mentes

Polluet & castos alienę coniugis vsus
Et quecunqꝫ torum cupiet, sectatur adulter.
Nam pręsunt vitijs hominum moresqꝫ figurant
Hęc tria signa poli, menti cyllenius altę,
Quod cupimus, veneri cessum: Martiqꝫ feroci
Impetus, ira breuis, furor immoderatus, & omne
Quod subitum paruoqꝫ manet sub tempore factum
At si suppositum pedibus calcauerit orbem
Ad medias terræ parteis, imosqꝫ recessus
Possideat, patrios census, proauumqꝫ labores
Dissipat: & natos terras partitur in omnes
Sin nascens ortu primo vicina diei
Pulpitu lustrarit: faciem cum vulnere fœdat.
Nec dubium, cœli calcet si regna secunda
Exilium natis portendere: perdere censum
Et quicquid longo fuerit iam tempore partum.
Non & opes quęrent: non illis cura peculi.
Publica sed tractant: rebus causisqꝫ gerendis
Prefectiqꝫ ducum tali sub sidere fiunt.
Expertusqꝫ meo natali quanta minetur
Ille loco: q̃ multa tuli, quantosqꝫ labores:
Et q̃ multiplices dederint mea tempora casus
Quos memorare vetat res: & te maxime regum
Non fallunt nostri casus: & vulnera sæua
Quos terra: & pelago, pro libertate tuenda
Pertulerim, Castrisqꝫ tuis nutritus & aula
Quàm varie vitam duxi, quantisqꝫ periclis
Expositus: marti totum reddamus, et astris,
Si lunam spectet quacunqꝫ a parte minaci,
Aut oculos ferro, calida vel bile sinistrum

...es mercu...s et venus ...sunt mori ...nati.

...ar in iiij. ...domo

Mars ĩ prima

Mars in sc̃da domo quid si...gnificet,

...xemplo sui probat quod supra dixit hc autor pre libat suũ exi-lium.

De marte cũ luna, vel eius ad eũ aspectu

Pręsertim inficiet, nec non sub fronte cicatrix
Exoritur: fœdatq; viri cum vulnere frontem, | mars in o
Cardinibus cunctis nociuus, nociuusq; maligno | bus cardi
Saturni aspectu: ni Iuppiter aspiciat illum | bus malus.
Aut venus ex toto frenet, reprimatq; furentem,
Non possum cœli partes, & sidera Martis
Qualia sunt versu percurrere singula, regum
Princeps, tu summam non dedignare priorum
Discere: qua poteris per iniqui sideris omnem
Naturam, casusq; malos, & fata videre.
Et motus variare suos: formasq; sinistras | Deprecatio
Alternis conferre modis, & discere cuncta
Durities innata tibi Mars magne furentum
Te premat alma parens, rabiem frenare nocentum
Turcorumq; manus validas: gentemq; ferocem
Infensamq; deo, cogas succumbere bello.
Vt sanctum Christi nomen meritoq; colendum
Desertum populis asię celebretur ad oras
Extremas ortus, totoq; resurgat in orbe,

De Iouis Stella.

TAndẽ parta quies: cœli melioris ad oras
Peruẽtũ: rex magne precor meliora canen
Huc adferre pedem: pacis si discere leges (tem | Laus regis
Maiorumq; cupis laudi prestare tuorum,
Quos & si magnis extollit gloria factis
Non tua de minimo consurgit fama per orbem,
Maiori nam partu manu tu bella furentum
Heroumq; nefas occasti: pacis amator
Perpetuam populis regni, stabilemq; dedisti,
Vnum quod fuerat prestantis gloria famæ

Omnibus amplexus studijs: vt nulla prioris
Vulnera restarem belli complexus vtrunq;
Tempus: vt in bello strenuus mitisq; quietis.
Quod iuuat, atq; animos augent ad tanta canēda
Sed cœptum peragemus iter, tu cępta secunda

ratio ad
m.

Et tu magne deū rector, qui cuncta gubernas
Perpetuis agitans viribus mortalia cuncta
Vires funde tuas, cęptos & dirige cursus
Nam stabilis das cuncta viris poscentibus ęqua
Qui terræ solida firmasti in parte figuram
Et mare quod magnum ventis agitabile, & vndis
Imperioq; regis cœlum, fontesq; fluenteis
Currere perpetuis iussisti & cursibus amnes
Et segetem certis ventorum flatibus affers,
Vt noua frugiferis deducant sęmina terris
Da precor hanc cœli sullimis scandere sedem
Per quam magna tui fulgent monumenta laboris,
Et per quam rectum colitur sanctumq;, piumq;
Et quodcunq; boni cęlo descendit ab alto,

De Ioue qui est in sexta sphera

Sexta Iouis sedes, & sextus in ęthere gyrus
Splendet, & orbis adest, nec nō et cōcaua et astrū
Quo bene conueniunt homines sub lege manētes,
Et bene concordes ciuilia tempora ducunt
Tranquilla sub pace deum sanctumq; verentur.

xij. esse iouē terra maiorē.

Bis sex ille globo terra omni maior habetur
Partibus, hęc idē minor (vt perhibetur) ab omni

Esse plures stellas maiores circum ferentia terrę.

Telluris gyro: sed sunt q̄ maxima cœlo
Sidera: maiori multo concepta figura
Quam sit terra parens imo depressa profundo,
At prius hic cœli superos non rexerat orbes,
Nec sextum giri sedem signauerat axe,

Cum deus informem massam secreuit ab alto
Æthere, et innumeros concreta elementa reduxit,
Sed postq̃ fœdo pollutum est crimine cœlum,
Sublimesq; animas furor implacabilis ussit,
Regnaq; cœlicolæ summi petiere tonantis,
Tum patefacta dei mens, & sententia cunctis
In meliusq; polum, terras, equorq; reduxit
Adfixitq; globis vario cum lumine flammas,
Atq; animam, que cuncta mouet per tempora cęlũ
Cęlestis rationis opus, tum cętera fecit
Et duodena poli fingens animalia puris
Corporibus, nectens obliqui in margine cicli
Quorum opus exegit miranda lege, sed vno
Contextu: tota vt cœli regione niterent,
Sed rudis imprimis tellus hominesq; fuere
Viuebantq; feris similes in montibus altis,
Pocula summentes riuis, campoq; virenti
Pabula captabant: vel dura ex arbore glandes,
Quos deus omnipotens tandem melioribus annis
Reddidit effectu miro: sordemq; vetustam
Exuit: atq; Ioui cœlum dedit: astraq; quædam,
Hic postq̃ terras: vidit sine lege iacentes,
Vt permista viris essent animalia quæq;
Horrida discussit Saturni sęcula primum,
Inde hominum sobolem perfectas duxit ad artes
Et postq̃ primos ritus, moresq;, refregit,
Et simul omne ferum toto discussit ab orbe,
Aurea sęcla deus multos spectata per annos
Instituit. sanctumq; dedit, iustumq; colendum,
Imposuitq; pias sacratis ædibus aras,

De aïa mundi que omnia mouet

xij. sig=na zodiaci.

Iouem mutasse viuendi mores.

Iuppiter peruertit saturni morem.

Placauitq; deos superos: pacemq; Rogauit,
Alfon Talia sub diuo fluxerunt tempora quondam
bus ęta= Alfonso cum parta quies, bellumq; peractum
auream. Gallorum, rex summe fuit: tu pluribus actus
Fatorum uicibus magnis regniq; periclis
Hac vna virtute patrem superasse fatemur,
Quod pacem bello prefeceris: omnia cum sint
Tempora, quis nullum melius sperare videmus,
In summo stant cuncta tuo sub cardine regno
Disposita ordinibus miris: nec iura quiescunt
Insanumq; forum: non regni cura: nec vllus
Qui non sorte sua contentus viuat in ipso.
Comparatio. Quale Iouis regimen (Saturno rege fugato)
Compertum: legesq; nouas statuisse per orbem,
Cum pressas liquit terras: superosq; petiuit,
Vnde genus nostrum cernes sub nube iacentem
Prospexit pacem a superis sic poscere posse
Si tranquilla quies animo mentiq; fuisset,
xij. anno Iouē Hic cum curua poli per lustrat concaua motu
p̄ficere sui cir Annua signa premens, bis sex deducat in annos,
culi gyrum. Hec itidem obliquo voluuntur sidera caelo
Qui si per curuos flexus circum vndiq; vectus
Presserit alta rotæ: curuat qua bracchia cancer
Summa Iouis Altius a centro terræ sua sidera tollet,
eleuatio a cen Sic cancro exultat, nec mirum sidera quædam
tro terræ est Apta deis, quedamq; suis contraria gyris,
in cancro His domus, & facies, trigonum, partesq; minutę
Conformesq; simul stellę nocuęq; uicissim,
De domibus Namq; sagittarium, pisces quoq; Iuppiter optat,
planetarum. Saturnusq; senex capricorno gaudet, & vrnis,

Est Aries Martis, nec non & scorpius ardens,
Ast libram cytharea tenet taurumq; ferocem,
Cyllenusq; celer geminos, & virginis astrum
Occupat, & cancrum phębe, solq; ipse leonem
Tu nunc quas capiant facies errantia cęlo De facie[illegible]
Sidera prospicias, ternas dans omnibus ęquas, signorum.
Prima tenet mauors aurati velleris ora,
Et tauri frontem cyllenius, at geminorum
Iuppiter, & cancri Venus ipsa, sed astra leonis
Saturnus, soliq; damus nam virginis ora,
Ast libre phębes, scorpi primordia Marti,
Mercurioq; sagitta datur, sed Iuppiter optat
Egocerontum sydus, veneriq; dabuntur
Sidera aque, dedimusq; seni primordia piscis,
Quisq; suum sequitur cœlesti ex ordine fratrem,
Ne varient facies, alterna ue regna capescant,
Nũc qbus hi gaudẽt astris, qbus ĩde premant De exaltatio
Expediam, dictis animum ne subtrahe nostris, ne planetarũ
Libra senem celsa Saturnum sede reponit,
Atq; Iouem cancer, capricorni sidera martem, De planetarũ
Ast aries solem, genitricem piscis amorum, Depressione.
Mercurium virgo, tauri sunt cornua phębes, Esse difficile
Hec eadem aduersa signorum parte premuntur, scribere ptes
Stellarum partes & nomina tanta referre planetarum
Difficile imprimis cum sit memorare, relinq̃ minutas per
Innumerę cœli partes quas ipse videto, xij. signa.
Nec minor est virtus astris cum concaua gyri de effectu pla
Designant numeris ęquis, & tempore fixo netarũ secun=
Quã cum pressa tenent loca peruia proxima terris dũ eorũ subli=
Absidibus vel pressa suis grauioribus errant, mitatẽ et de=
pressionem.

Iuppiter hoc alias, aliasq; ex ordine curas
& Influit ex alto: veneris si concipit ignes
Optatam gentis pacem, mundoq; quietem
(Exuto feruore malo) mortalibus affert
...homi= Nec foret interitus nostro sub corpore notus.
...nmorta Si Iouis arderet tantum de lumine cœlum
...si nunq̄ io Sed patet omne malum Saturni sidere, & illa
...benigni= Sanguinea martis facie. qui tempora vitæ
...s viceretur Polluat: hinc miseros mortem sentire necesse est,
At si cliuosos calles chyrontis & aram
Iuppiter in sa Inflexiue premat borealis sidera piscis
gittario vel in Austrinum linquens aduersa parte polorum,
piscibus. Hoc animal quodcunq; solo sit sidere natum
Fœlicem rebus statuet finemq; modumq;
Atq; bonam facilemq; dabunt per singula mentē
Nō esse ī vni Aspice succensum stellis tot milibus orbem,
uerso orbe qc Innumerasq; poli facies: variasq; figuras
quā alteri an Quas capiant terrena vices animalia, quasq;
no simile. Herbarum genus omne virens, hominesq; ferasq;
Arboreæ frondes, & squamea terga natantum,
Nil simile in cunctis cernes, difformia semper
Ora patrum, natisq; suis, moresq; virorum
Dissimiles, quæ cuncta polus, formęq; figurant
Aspectu vario: stellis facientibus ipsis,
Quas motus diuertit iter, variatq; viassim
Deū statuisse Diuersas rerum species: nec reddit easdem,
oīa esse diffor Sic pater omnipotens terræ conceptor, & orbis,
mia: et non fa Oceaniq; maris, quo nulla potentia maior
ti necessitatē. Esse iubet: non vis fati: non vlla potestas
Non superum motus varij: sed firma voluntas

Consiliumq; fuit: sit non variabile cœlum
Alternis rerum vicibus: sed pensa sorores
Immota ceruice trahunt: & fila resoluunt,
Et q̃q̃ varijs glomeratibus astra rotentur — Deũ st cœli m... riare ...
Temporibusq; suis: deus hæc ratione gubernat
Humanasq; vices, cœlum, stellasq; vagantes
Ordine perpetuo iussit seruare rotatus,
Hinc falsa apparet ratio, mentes animosq; — Reproba qui dicũt ... mos esse subi... ctos cœli influentijs
Exemptos motu superum: sed pressa ruinis
Corpora: dum miseri labuntur tempora fati
Quod quoniam vana sumptum ratione videmus
Vt fateare decet summis descendere ab astris
Ferre vices: motusq; dari: quos consitus ordo
Labentis cœli cogit: vis summa Deiq; — Ab astris inclinamur sed dei voluntate
Diuersas hominum causas variare vicissim,
Quas tamen & rerum speties, non esse reclusas
A ratione dei vera, manifestius ipsa
Doctiloqui potuit perpendere musa Platonis, — Plato.
Qui docuit mentes hominum dominarier astris,
Et posse interdum conuertere fata futuri
Temporis: & nullis subiectas motibus esse,
Vtq; foret massa vna deus bene iuncta per orbes — Oĩa esse equaliter & bene disposita a deo.
Aereas cinxit suspenso vertice flammas
Et fluctu pelagi terras: terramq; iacentem
Implicauit cœlo deducens cuncta per æque,
Vt conuexa simul claudantur margine mundi,
E quibus hec rerum speties, que cernitur imo — Inferiora oĩa esse mortalia.
Mortalis: fluxasq; vices: & tempora sumit,
Sed superum virtus melior: nec lapsa profundo — supiora vero æterna.
Regna fugit gelidę mortis: nec labitur vnq̃,

Languida nec sumit labentis membra senectę,
Nam melior natura illis, cœloq; repostis
Que si nota foret genitis: reuerentia maior
Cessisset superis: quibus hæc mortalia cedant,
Sed varij casus, sęue mortisq; dolores
Quos patimur frangunt animos, et pectora cæcat,
Fallimur, & causas non certa lege fluentes
Dicimus, & sęuā fortunam voluere cuncta,
Quę tamen in iussu patris omnipotentis in orbem
Non veniunt: nam lege meant: nos dira putamus
Fata malos afferre dies: quos iussus, & ordo
Omnibus imposuit rebus, formisq; creatis,
Ergo dei iussu famulantur sidera, & omne
Quod cœlo terris, animę, ventoq;, mariq;
Spiritibus certis agitatur, & ordine iuuit,
Nunc aduersa bonis; & nunc meliora parantes,
Cum iussos referunt motus, seruantq; figuras
Stellarumq; vagos cursus, redduntq; vicissim
Oppositos primis gressus, vbi sidera prono
Incessu remeant, orbes gyrosq; reflectunt
Vt diuersa suos exercet flamma rotatus,
Non aliter iouis astra nitent, quàm sidera martis
Saturniq; senis, q̄q̄ discrimen in illis
Incessus varij faciunt, & concaua cicli:
Et suspensa polis maiori limite flamma
Altius extollat: vel terræ proxima quærat,
Sic mala sunt certis signis: melioraq;: Marti
Bella damus, soli regnum, veneriq; cubile,
Saturno morbos, pœnas, cererisq; laborem
Et miseros vitę casus, pelagiq; procellas

[Margin notes: ...mos no= ...uersi ...angi — Oīa moueri ab intelligentijs cælestibus nutu dei. — ab ijsdē intelligentijs planetas rotari — De proprietatibus planetarum.]

Attribuuntq;

Attribuuntq; ioui rectum, sanctum q; piumq;
Sed quorum mentes subtili dogmate ad artes
Exemplis fecere viam, cyllenius affert,
Luna bonos, clarosq; facit: plenosq; fauoris,
Nec minus ingenij labor addidit, vsus & ipse
Nam quodcunq; prius quisq̃ non nouerat ex se,
Exemplo monstrante viam deduxit in artem,
Dic mihi quid prodest duros vitasse labores?
Et defessa malis deducere tempora vitæ?
Quid tantos vixisse dies? tenebrasq; perosum
Sublimi flammasse poli de lumine mentem,
Omnia cum raptat mors, & nox vltima nobis?
Vltima languenti pœna est mors: vltima cunctas
Abstrahit adueniens curas, finemq; laborum,
Et metus, & langor, duri quoq; tempora fati
Aduentante illa succrescunt: omnia secum
Portat ad infernos ignes: manesq; silentes,
Quę si hominum penas exoluit tristis: & annos:
Cur non illa iouis fęlici a sidere lapsa est?
Cum tantis hominum presto miseretur acerbis
Est aliud certe maius maiusq; verendum:
Nam pater ipse deum, cunctis vt premia reddat,
Pœnarum tumulum miseris mortalibus affert
Stellarum diros casus, mortisq; tremorem,
Nec iouis astra bonos faciunt: nec prelia mauors,
Non venus illecebras: non sol sullimia regna
Non cyllenius opes: phębe non splendida claros,
Est animus: qui cuncta regit: moderatur & ipse
Componit mores hominum: viresq; ministrat
Corporibus: cogitq; graues perferre labores:

Experiuerunt ar. labor.

Nil prode hominibus borem cum moriantur.

Oĩa mortem secum portare

Respõdet qõni supra posite q̃d ex iouis bonitate fiunt hoĩes immortales q̃d ipse negat.

Aĩum cuncta regere.

Nam deus omnipotens magnis hec condidit astris
Et proprios seruare dedit per tempora motus
Celitibus magnis, stellisq́ potentibus orbem
se deum Flectere: & ęternas animare in secula mentes,
aterime Que rerum species & tempora longa reportant
& animan Et formas cœlo similes venturaq́ nasci
stellis. Corpora: & in lucem vitalem ducere cuncta
Et promi ex nihilo mentes, quedamq́ creari
Ex aliquo, semenq́ datum consistere semper
Æterna quoniam perdurant lege creata
Quæ fiũt le= Sed rudis ad causas diuini numinis altas
ge diuina sunt Et rationis inops, rerum nec tempora noscens
æterna, Grecia, mauortem finxit super astra iouemq́
Saturnumq́ grauem, lunam, veneremq́ nitentem,
Atq́ alios cœlo errantes: quod cognita mundo
Vis quędam manifesta polo desceadere ab alto,
ratio antiquo Et non docta prius cur singula nata resurgant
rum quare de Attribuit formis mortalibus, vtq́ fuere
os finxerunt. Illorum iuuentis artes, vsusq́, reperti
Adsinxit cœlo diuos: causas quoq́ rerum
Donarunt stellis errantibus, atq́ supernis,
Sęmina nam primus sparsit cerealia terris
Iuppiter pri= Iuppiter, & viridi deduxit cęspite farra
mus docuit Primus, & indomitos iunxit per aratra iuuẽcos,
terre cultum. Hoc propter, meruit cœlum, diuusq́ vocari,
Nos genus antiquũ Troyę: nos gręcia mẽdax
Increpat chri Traxit ad exemplum priscę concurrere gentis,
stianos quia Sicq́ dies, menses anni, moresq́ vetusti
nõ mutarunt Nominibus veterum seruantur: proh pudor ista
gentiliũ nõia Non vertisse patres christianę legis honore:

Fingere non possum rex optime nomina cælo
Ne noua si memorem, fiam simulator, & instar
Oedipodis, vel dura nimis sententia versu.
Quare agite o superi, quos iussit currite flexus
Et bene concordes radijs: ne lapsa ruinis
Terra deos fluxisse putet (sine lege) per orbes.

De stella Saturni.

HÆthereos ciclos alta ad sullimia cœli
Euehor: exortus repetẽs: vnde optima sũpsi
Principia: & tandem saturni ascendimus orbem,
Septima nam sedes superum: & sullimior omni
Errantum numero: rigidoq; reflexa meatu — Omne antiquũ est a Saturno.
Omne vetus quodcunq; patet terraq; mariq;
(Saturno faciente) manet: duratq; vetustum
Terdenis giros annis, & sidera lustrat — in.xxx.annis perficit saturnus ambitum eccentrici.
Signiferi: partesq; datas non linquit inerteis,
Nam cœlũ, terrasq; graues. marmor q; profundũ
Luce premit: vario flectens sua sidera motu,
Terdenos signum menses circumlegit vnum, — Saturnum in xxx.mẽsibus pagrare vnũ signum.
Omnia sed simili numero peragrare necesse est
Ne conlapsa fluant numeratis partibus astra,
Ac duo signa globi longe distantia claris — De domibus Saturni & quare.
Sideribus tribuere deo, nec rectius unq̃
Fictũ aliquid, namq; vrna grauis frigẽtis aquari
Opposita est solis domui, calidoq; leoni,
Et merito est illi sedes ab sole remota,
Lumine quod careat puro. phœbiq; calore,
Altera quæ cancro fertur contraria, lunam
Inficit: & tepido semper supponitur orbi
His astris frigent terræ: tenebrisq; grauantur;

ndum di At cum certa poli saturnus sidera lustrat
s cœli. Sullimis, sumit vires perditq; vicissim
st Sa V. fuerit natura loci, sic fata dedere,
virtus. Ast vbi bis quinis centum conuoluitur annis
sa= Felicemq; iouis stellam complectitur alto
gitur Frigida cum calidis cobeant: humentia siccis,
in signo Secula tunc veterū mutantur: mox noua surgūt,
etis. Atq; alias mundo leges, ritusq; reportant
utatio celi= Et rerumq; vices mutantur, regnaq; reges
onis & re= Accipiunt alios: & summa sede reponunt,
gnorum. Hinc fuit illa olim clades: quo decidit alto
De diluuio. Diluuium: quo tota fuit sub gurgite tellus,
Et pluuias tantas lapsus diffudit aquarum:
Vt littus ponto abstulerit: terrasq; grauarit,
Aduētus Coniunctiq; iterum mutarunt sæcula: donec
christi. Cesareos duxere duces: christumq; colendum,
Tunc noua secla deus, moresq; resoluit auorum,
Aduētus ma Vltima (qua iūcti Nepæ sub sidere) facta est:
chometi. Atq; fidem christi sanctam subuertere mixa
Fecissetq; rapax, ni sanctum nomen, & ipsam
Seruasset pater omnipotens: qui cuncta gubernat
In coniūctio= Ast quoq; quæ nostris iā iā vētura sub annis
ne futura Sa Et melior, nostrę legis vix paucæ refringet
turni et iouis Aspera quæ nimium, sacris & dura ferendis
vaticanium, Et genus omne mali tollet: pompasq; sacrorum,
At regem dabit innocuum, qui terminet orbē
Carolū noie. Et reget imperio populos: gentemq; rebellem
De coniūctio Imperio subdet: toti & dominabitur orbi,
ne Saturni Sed si sit marti iunctus: contraria regnis
& Martis. Arma mouet: seuos reges, dominosq; superbos

Concitat: & pariter ruere in certamina cogit,
Perse quodq; poli sidus conferre laborem
Dicitur, & certum variatis ordine signis,
Sic regem, turbasq; dari: velut astra tulere,
Hinc hominim mores varij: formęq; feruntur
Diuersę pecudum: nec non leuiumq; volucrum
Squamigerumq; pecus pelago: vel fluminis aluo
Accipit assimilem formam, variamq; figuram:
Quem cœli formę dederint: stellęq; nitentes,
Hec quia subiecit deus ipse potentibus astris,
Errantum incursu formas, tempusq; manendi
In sese capiunt: sumptas seruantq; per annos,
Ast hominum mētes nullo subcumbere possunt
Incursu cœli vario, sed libera cunctis
Libertas, quocunq; velint deducere mores,
Vis tamē immensa est, hoīum quę cōprimit actus,
Et cum vix possint pauci subsistrre contra
Sed quidam valuere tamen: quis iusta fuere
Pectora: cœlesti nunq̄ depressa rotatu,
Nec defexa malis, labor ergo nitentibus astris
Opposito se ferre gradu, virtusq; suprema
Mentibus, ęthereos contra se ferre meatus,
Innocuosq; suo factori reddere formas.

Ex va
larum
bus mor
minum fin

Esse homini-
bus arbitrij li
bertatem.

Pauci sunt q
possint vti li-
bertatis arbi-
trio.

Venetijs per Ioannemantonium & fratres
de Sabio. M. D. XXVI.

